

Fragmenta in epistulam ii ad Corinthios

2 Kor 1,1-2

Πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ προσαγορεύει· μέρος γὰρ τῆς Ἀχαΐας ἡ Κόρινθος. προσφωνεῖ δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὡς ὑπ' αὐτοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου γραφεῖσαν, καίτοι οὐκ αἰεὶ τοῦτο ποιῶν· τοῦτο δὲ οἶομαι αὐτὸν ποιεῖν, ὅταν γράφῃ ἐκκλησίᾳ γνωρίζουσα κατὰ πρόσωπον αὐτόν τε καὶ τοὺς παραλαμβανομένους ἐν τῇ συντάξει. εἰσὶ δὲ οἱ περὶ τῶν οὕτως ἐχόντων λέγοντες, ὅτι εἴ ποτε γράφωντος αὐτοῦ ὑπέβαλον νοήματά τινες τῶν συνόντων, καὶ τούτων τὰ ὀνόματα προέταπτεν, δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτοὶ συνεβάλλοντο τῇ γραφῇ· ἐπράττετο δὲ τοῦτο διὰ πολλὴν ἀτυφίαν. εἰ δὲ ὑγιῶς ἔχει τὸν ἐξ ἁγίου πνεύματος γράφοντα δεῖσθαι τῆς πρὸς ἕτερον συλλήψεως, ἐπίστησον· ὅμως δὲ εἰ καὶ ἐκ τριῶν ἐστὶν ἡ ἐπιστολή, ἀλλὰ γε αὐτὸς μόνος ἀπόστολος Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ σημαίνεται τῶν σὺν αὐτῷ προσφωνούντων μαθητῶν ὄντων ἀποστόλων. Τὸ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν ἀμφιβόλως λέγεται· ἦτοι γὰρ σὺν ἡμῖν πάντες οἱ ἅγιοι προσαγορεύουσιν ὑμᾶς, ἢ σὺν ὑμῖν πάντας τοὺς ἁγίους προσαγορεύομεν. οὐκ ἄγνοητέον ἐν τισὶν ἀντιγράφοις φέρεσθαι, ὡς ὑπὸ Παύλου καὶ Τιμοθέου μόνον κεχάρακται τὸ προκείμενον γράμμα. Ἐπεύχονται οἱ γράφοντες χάριν καὶ εἰρήνην ὑπαρχθῆναι Κορινθίοις ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς αὐτῆς δηλονότι ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ διδομένης δωρεᾶς· ὡς γὰρ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ ὁ πατήρ, ταῦτα ὁ υἱὸς ὁμοίως ὑφίστησιν, οὕτως ἃ δίδωσιν ὁ πατήρ χαρίσματα, ὁ υἱὸς δωρεῖται· μία γὰρ χάρις καὶ εἰρήνη μία πρὸς τῆς τριάδος δίδοται. καὶ τοῦτο δὲ λεκτέον, πατέρα ἑαυτῶν τὸν θεὸν εἰρηκότες οὐκέτι ἀδελφὸν ἀλλὰ κύριον ἑαυτῶν τὸν σωτῆρά φασιν, δεικνύντες ὅτι κἂν υἱοὶ θεοῦ γένωνται οἱ γενητοί, οὐδὲν ἦττον δοῦλοι μένουσι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν τυγχάνοντος· μόνος γὰρ αὐτὸς ἀληθεία καὶ οὐ θέσει υἱὸς ὢν θεοῦ δεσπότης ἐστὶ τῶν υἱοποιουμένων. 15 2 Kor 1,3 Εὐλογητὸν τὸν θεὸν φασιν οἱ θεῖοι λόγοι, οὐ τῷ εὐλογίαν δεδέχθαι ἀλλὰ τῷ παρέχειν αὐτήν· ὡς γὰρ ἅγιος καὶ ἀγαθὸς μόνος αὐτός, ἀγιάζων καὶ ἀγαθοὺς ποιῶν, καὶ οὐ γινόμενος ταῦτα ἄπερ ἑτέρους ποιεῖ, οὕτω μόνος εὐλογητὸς ἐστὶν, εὐλογίαν παρέχων ἀλλ' οὐ δεχόμενος. οὗτος ὁ εὐλογητὸς θεὸς θεὸς καὶ πατήρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ὑπάρχει, θεὸς μὲν διὰ τὴν οἰκονομίαν, πατήρ δὲ διὰ τὸ λόγον καὶ μονογενῆ υἱὸν ὑπάρχειν. Πατήρ οἰκτιρῶν ἐστὶ κατ' οὐσίαν, πηγὴ αὐτῶν τυγχάνων· οὐ γὰρ ἐξ ἀναλήψεως ἀρετῆς εὐρίσκεται τοιοῦτος οἰοῖ εἶσιν οἱ γινόμενοι οἰκτίρμονες. ὡς ὁ πατήρ οὐράνιος, οἰκτίρμων ἐστίν· ὁ γὰρ τῶν οἰκτιρῶν πατήρ μεταδίδουσι τοῖς σπεύδουσι μιμεῖσθαι αὐτόν, οὐκ εἶναι ἀλλὰ γίνεσθαι οἰκτίρμοσιν. πρὸς τούτοις καὶ πάσης παρακλήσεως, ἐμπαθείας καὶ χάριτος ὢν θεός. αὕτη ἐστὶν ἐν ἧ καὶ δι' ἧς παρακαλοῦνται πάντες οἱ ὑπὲρ ἀληθείας μᾶλλον δὲ εὐσεβείας θλιβόμενοι· οὕτω γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους θλιβομένους ὄντας αὐτῶν ὑποδεεστέρους διδάξουσι παρακαλεῖσθαι ὑπὸ τῶν θλιβόντων.

2 Kor 1,6 Θλίβεσθαί φασιν οἱ διδάσκαλοι ὑπὲρ προκοπῆς καὶ σωτηρίας τῶν πεπαιδευμένων, ἴν' ὑπομονὴν ἔχοντες τελείαν βεβαιωθῶσιν, ἐλπίζοντες τυχεῖν ἐπαξίων ἀμοιβῶν δοθησομένων τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένοις ἀποστόλοις καὶ τοῖς τούτων ἀκροαταῖς. 2 Kor 1,7-10 Ἐπεὶπερ κοινωνίαν εἶχον τῶν παθημάτων ἐφ' οἷς ἡ παράκλησις, δηλοῖ αὐτοῖς τὴν ὑπάρξασαν θλίψιν οὕσαν μεγάλην ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐκ διαβολῆς καὶ συκοφαντίας Δημητρίου· καὶ εἰκότως γε, ἐπεὶπερ εἶπεν πάσχειν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, ὅπως κτήσωνται ὑπομονὴν τὴν ἐν τοῖς αὐτοῖς παθήμασιν ἐνεργουμένην, φανεροῖ αὐτοῖς ὡς ὑπὲρ δύναμιν διωγμὸν καὶ θλίψιν ὑπέμεινεν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὡς μικροῦ δεῖν ἐξαπορηθῆναι, τοῦτ'

ἔστιν ἐκπεσεῖν, τοῦ ζῆν. παρίστησι δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ μικροῦ δεῖν τοῦτο παθεῖν, εἰπὼν· ἐπεὶ γὰρ πεπειθότες ἤμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς πρὸς πᾶσαν θλίψιν ἀνενδότως ἴστασθαι βοηθῶν ἡμῖν ὁ θεός, ὅπως ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ πάντων ἐπιπόνων περιέσεσθαι θαρρῶμεν, ὀλίγον πως γυμνώσας τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ἔπεισεν ὡς δεῖ 16 πάντοτε ἐπ' αὐτῷ πεποιθῆναι· ἢ γὰρ τοιαύτη πεποίθησις οὐ μόνον ἐν. ζωῆ τούτους ζῶντας φυλάττει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ταύτην ἀποβαλόντας αὐθις εἰς αὐτὴν ἄγει ἐγείρας αὐτούς ἐκ νεκρῶν. ὅθεν καὶ ἑαυτούς διεγείρομεν, καὶ ὑμῖν παρεγγυῶμεν μὴ ἐπ' οἰκείᾳ δυνάμει τὴν πεποίθησιν ἔχειν, ὅπως μὴ τῆς ζωῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ ἐλπίσωμεν, ὅστις ἡμᾶς ζωοποιήσει κἂν ἐν νεκρότητι γενώμεθα. ἴστε δὲ ὅτι, εἰ καὶ τάραχον καὶ ἀγωνίαν ἔσχομεν ἐκ τῆς καταλαβούσης βαρυτάτης θλίψεως, ἀλλ' οὖν μέχρι τῆς καρδίας ἔστη τὰ τοῦ κλόνου· ἔσχομεν γὰρ τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου καταψηφισάμενοι ἑαυτῶν θάνατον μέχρι τῶν λογισμῶν. οὐδὲν ταραχῶδες πράξαντες ... ὅθεν καὶ ἔννοϊαν ἔσχομεν ἀγαθὴν περὶ τοῦ δεῖν πεποιθῆναι ἐπὶ τῷ ἐγείροντι ἐκ νεκρῶν καὶ ῥυομένῳ ἐκ θανάτου. τοῖς προκειμένοις συνάδει τὸ ἐταράχθην καὶ οὐκ ἐλάλησα, καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἰὼβ ὡς οὐχ ἡμαρτεν τοῖς χεῖλεσιν ἐναντίον κυρίου, πικρῶν καὶ φοβερῶν συμβεβηκότων αὐτῷ. φανερόν δὲ ὅτι οὐ περὶ τοῦ κοινοῦ ζῆν καὶ θανάτου γράφεται τὰ προκειμένα· φησὶ γάρ· ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο καὶ ῥύεται καὶ ἔτι ῥύσεται εἰς ὃν ἠλπίκαμεν. εἰ γὰρ περὶ τοῦ κοινοῦ θανάτου ἐλέγετο ταῦτα, οὐ τεθνήξονταί ποτε οἱ ταῦτα λέγοντες κατὰ χρόνον ἔξω αὐτοῦ γινόμενοι, ἀλλὰ μὴν τεθνήκασι τὸν κοινὸν θάνατον οἱ ταῦτα βεβαιούμενοι· περὶ γὰρ τοῦ θανάτου φασὶ τοῦ κατασπῶντος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς. 2 Kor 1,11 Ἐν τοῖς προκειμένοις διδάσκει ὡς τὰ μεγάλα ὄντως καὶ θεῖα δωρήματα δίδονται, εὐχῆς πλειόνων ὑπὲρ ἐνὸς λαμβάνοντος ἀναπεμπομένης. διὸ καὶ εἰς εὐνοϊαν καὶ διάθεσιν τὴν πρὸς αὐτὸν διεγείρων φησὶν· ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμβαλλομένων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἐκ πολλῶν πρεσβευόντων προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς τοὺς θλιβέντας γενόμενον χάρισμα ὑπὸ πλειόνων εὐχαριστηθῆ. εἰ γὰρ πολλοὶ οἱ συνυπουργήσαντες τῇ δεήσει εἰς τὴν ὑπάρξασαν δωρεάν, ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς αὐτούς τούτους εὐχαριστησαί τῷ παρασχόντι θεῷ. 2 Kor 1,12 Τὸ πρὸς θεὸν ἡμῶν καύχημα μαρτυρεῖται ἐκ τῆς συνειδήσεως· εἴρηται δὲ περὶ τῆς συνειδήσεως τῆς μὴ δεχομένης πρόσωπον. αὕτη οὖν ἡ καύχησις ἥτις μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑπάρχει, παρεσκεύασεν ἐν ἀγιότητι καὶ εἰλικρινείᾳ ἀλλὰ μὴ ἐν ἀνθρωπίνῃ παιδεύσει ἀναστραφῆναι ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, 17 μάλιστα δὲ πρὸς ὑμᾶς· ὁ γὰρ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον παιδεύων οὐκ ἀνθρωπίνην ἐπαγγέλλεται διδασκαλίαν ἀλλὰ τὴν ἐκ τῶν ἀγίων γινομένην γραφῶν, ἥτις διὰ τὸ ἐκτὸς εἶναι κηλίδός τινος εἰλικρινῆς ἐστίν. σαρκίνην δὲ σοφίαν τὴν περὶ αἰσθητῶν ὠνόμασεν, ἣν ὁ ἔχων οὐ χωρεῖ τὴν τοῦ πνεύματος σοφίαν, μωρίαν αὐτὴν λογιζόμενος. ἔθος δὲ τῇ γραφῇ τὰ περὶ τῶν κοσμικῶν καὶ ὑλικῶν μαθήματα σάρκινά καλεῖν· οὕτω γοῦν καὶ φρόνημα λέγεται τῆς σαρκός, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῆς σαρκὸς καταλέγονται αἰρέσεις, φαρμακεῖαι, εἰδωλολατρεῖαι. οὐ γὰρ ἔτι ταῦτα σάρκινά ῥητέον παρονομαζόμενα ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς σαρκός· εἴρηται γὰρ ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἕξεως καθ' ἣν ὁ ἐνεργῶν κατὰ σάρκα περιπατεῖν λέγεται, καὶ γίνεται σάρκινος πραθεὶς ὑφ' ἁμαρτίαν. ὅμως δὲ εἰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένη ἀνεστράφημεν ἐν ἀγιότητι καὶ εἰλικρινείᾳ, ἀλλ' οὖν τοῦτο πρὸς ὑμᾶς μᾶλλον καὶ μᾶλλον πεποιθήκαμεν. 2 Kor 1,13-14 Παρειληφόσιν ὑμῖν ἀναγινώσκειν τὰ εὐαγγέλια καὶ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας, οὐχ ἕτερα ὧν ἀναγινώσκετε γράφομεν· ὡσαύτως γὰρ ἐκείνοις ἐστὶ θεόπνευστα ἃ χαράττομεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς. ἐπιγινώσκετε οὖν καὶ ὑμεῖς αὐτὸ τοῦτο, μερικὴν διάληψιν τέως ἔχοντες. προσδοκῶμεν δὲ σὺν θεῷ φάναι ἐπιγινῶναι ὑμᾶς ἕως τέλους, τοῦτ' ἐστὶ τελείως καὶ ἀνελλιπῶς· ἐπιγνόντες γὰρ ἡμᾶς ἐκ μέρους,

προσλαμβάνοντες αἰεὶ τῇ φθασάσῃ ἐπιγνώσει ἐπίτασιν τῶν γνωσθέντων καὶ ἕτερα θεωρήματα, τελείαν ἔχετε θεωρίαν ὡς τὰ αὐτὰ γράφομεν Μωϋσεῖ καὶ τοῖς προφήταις καὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς· ὁ γὰρ πρὸς ἐκείνους γενόμενος θεὸς λόγος καὶ ἐν ἡμῖν λαλεῖ, οὐχ ἕτερος ὢν τοῦ Χριστοῦ. πέποιθα δὲ ὅτι οὕτως ὑμῶν διακειμένων, ὅτι καυχᾶσθε ἐν ἡμῖν· καὶ γὰρ ἡμῶν τὸ καύχημα ὑμεῖς ἐστε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἐν ἧ κρινεῖ τοὺς φανερούμενους ἐν τῷ βήματι αὐτοῦ. δυνατὸν δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς γινόμενον ἐν ταῖς ψυχαῖς φωτισμὸν ἡμέραν εἶναι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. 2 Κορ 1,15-16 Διὰ ταύτης τῆς λέξεως παρίστησιν ὅτι χαρὰν ἔσχεν ὠφελουμένων Κορινθίων ἐν τῷ βελτιοῦν αὐτούς, διὸ ταύτη ἐμμένων τῇ προθέσει ἠβούλετο πάλιν ἐπιδημῆσαι αὐτοῖς ἀπιῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, κάκειθεν ἐπιστρέφων πάλιν αὐτοὺς ἰδεῖν, ἵνα πάλιν εὐφρανθῇ ὠφελουμένων αὐτῶν· φαίνεται γὰρ διὰ τῆς λέξεως πρὸ τῆς γραφῆς ἀμφοτέρων τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῶν γενόμενος ἐν Κορίνθῳ. ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ 18 φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον, τὸ αὐτὸ τοῦτο παρίσταται. 2 Κορ 1,23 Εἰδὼς τὸ εἰρημένον πρὸς τοῦ σωτῆρος ἐν ἐπαγγελίᾳ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ὀμνύναι, ἀλλ' ἔχειν λόγον ἀκατάγνωστον περὶ τοῦ ναὶ ὡς ὄντος ναί, καὶ τοῦ οὐ ὡς οὕτως ἔχοντος, διαβεβαιούμενος ἐνταῦθα ὀμνύναι δοκεῖ. καὶ μάλα γε δικαίως· ἐπεὶ γὰρ διάθεσιν ἑαυτοῦ ἦν εἶχεν πρὸς Κορινθίους ἀπαγγέλλει, αὕτη δὲ ἐν διανοίᾳ καὶ καρδίᾳ τὸ εἶναι ἔχει, εἰκὸς δὲ ἦν τοὺς ἀγαπωμένους ἀμφιβάλλειν περὶ τῆς οὕτω πρὸς αὐτοὺς γνησίας ἀγάπης, μάρτυρα τῶν λεγομένων καλεῖ τὸν θεὸν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐπιστάμενον καὶ τὰ ἐν τῷ κρυπτῷ ταύτης κείμενα. φησὶ γάρ· ἐπιδημῶ πρὸς ὑμᾶς ποθῶν ὑμᾶς, καὶ ὅτε δὲ τοῦτο οὐ πράττω, πάλιν φειδοῖ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπέχω· ἴστε γὰρ ὅτι πρότερον ἔλθων εἰς τὴν πόλιν ὑμῶν ὅλον ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ ἐπιδιέτριψα, χαίρων ἐν τῷ καθ' ἡμέραν ὑμᾶς κατὰ Χριστὸν ὠφελουμένους προκόπτειν. ἀμέλει γοῦν πρὸς τῇ κοινῇ διδασκαλίᾳ καὶ μυστικὰς παραδόσεις παρέθηκα ὑμῖν· τοῦτο γὰρ ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἐπιστολῇ ἐδήλωσα, διεγείρων κατασχεῖν ὑμᾶς ἃ παρελήφατε. ἐπειδὴ δὲ νῦν ἀκριβῶς ἐπέειμαι ὡς ψευδοδιδάσκαλοί τινες ἀπατῶσιν, ἀθετοῦντες τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐπὶ διαμονὴν τῆς ψυχῆς, ἔτι μὴν καὶ τὴν περὶ ἀδιαφόρων γνῶσιν διαστρέφοντες, τούτου χάριν ἐπέσχον νῦν πρὸ θεραπείας τινὸς διὰ γραμμάτων ὑπαρχθῆναι δυναμένης ἐπιδημῆσαι ὑμῖν. ταῦτα δὲ ἐπιστέλλω οὐ κύριον τῆς πίστεως ὑμῶν ἑμαυτὸν ἀναγορεύων–συνεργοῦμεν γὰρ εἰς τὸ πιστεῦναι ὑμᾶς διὰ διδασκαλίας–καὶ ἐπεὶ ἐκ κατηγήσεως ἡμῶν τῇ πίστει προσεληλύθατε, ὡσπερ ἐδιδάξαμεν, οὕτω καὶ ὑπομιμνήσκομεν, ὅπως ἐμμένητε ἢ κατωρθώσατε πίστει· κἂν γάρ τινες ἐκλονήθησαν ὑπὸ τῶν ἀπατεῶνων, ἀλλ' οὐκ ἠθάρῳ ὡς ἐστήκατε ἐν ἧ παρελάβετε πίστει, ὄντες ἐν αὐτῇ βέβαιοι.

2 Κορ 2,3-4 Ἡ χαρὰ ἡ ἐμή, φησί, πάντων ὑμῶν ἐστὶ διὰ τοῦ εὐφήμου, καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ δηλῶν λέγω δὴ τὸ ἡ λύπη ἡ ἐμή πάντων ὑμῶν ἐστίν· ἔδει γὰρ λυπουμένῳ τῷ ἀποστόλῳ συλλυπεῖσθαι Κορινθίους, ἵνα καὶ χαίροντι συχαίρωσιν. ὅτι δὲ ἐκ γνησίας διαθέσεως ἐπιστέλλω ταῦτα, φησὶ, γινώσκετε ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας διὰ πολλῶν δακρύων ὑπηγορευῆσθαι τὴν ἐπιστολήν· οὐ γὰρ ἐβουλόμην τοιοῦτων ὑμᾶς δεῖσθαι ἐπιπλήξεων, ἀλλ' ἀποδείξεων τῶν περὶ τῆς ἀληθείας δογμάτων καὶ ὑπομνήσεως, μᾶλλον δὲ προτροπῆς πρὸς τελείαν ἀρετήν. 19 2 Κορ 2,10-11 Διττήν τοῦτο διάνοιαν ἔχει τὸ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ· δηλοῦται γὰρ ἤτοι ἐν προσώπῳ, τοῦτ' ἔστι ἐνώπιον καὶ βλέποντος Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ φέρων τὸ Χριστοῦ πρόσωπον κεχάρισμαι, εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτὸς πάντα τὰ πρὸς μακαριότητα χαρίσασθαι κρίνας ἐπεδήμησε τῷ βίῳ. αὐτοῦ τοίνυν φέρων τὸ πρόσωπον–μιμῆσθαι γὰρ αὐτὸν εὐχομαι καὶ σύμμορφος αὐτοῦ εἶναι–συνεχώρησα τὴν ἀμαρτίαν τῷ μετανοήσαντι· ὅθεν καὶ ὑπο... τῆς γνώμης εἶναι προτρέπομαι. οὐκ ἄγνοεῖν γὰρ τοῦ

σατανᾶ τὰ πανουργεύματα δεῖ, ὡς πάλαι τῆς πορνείας γινομένης αὐξάνειν τὴν βλάβην θέλων παρεσκευάζε τὸ ἀσυμπαθές, ὡς μὴ πενθεῖσθαι τὸν ἐαλωκότα τῆ κακία· νῦν δὲ ἔπεισεν ἀσπλαγχνίαν εἶναι πρὸς τὸν παυσάμενον τοῦ κακοῦ, ἵνα διὰ τούτου κάκεινον ἀπολέση καὶ ὑμᾶς ἀλαζόνας καὶ ὑπερηφάνους κατ' αὐτοῦ ἀποδείξη. ἀλλ' ὄρα μὴ τις ἀπεκδεχόμενος τὸ βούλημα τοῦ ἀποστόλου, δόξη φαῦλον εἶναι τὸ γνῶσιν ἔχειν τῶν σατανικῶν νοημάτων–βλαπτικὸν γὰρ ἦκιστα τὸ τοιοῦτον ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελητικόν–τὸ γὰρ εἰδέναι τὴν νόησιν καὶ προαίρεσιν οὐ ποιεῖ κακόν, ἀλλὰ τὸ αἰρεῖσθαι. ἀμέλει γοῦν καὶ τοὺς ἐλέγχειν τοὺς ἀπατεῶνας προαιρουμένους, εἰδότας τὰ τῆς ἀπάτης ἐκείνων οὐ μεμφόμεθα, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀποδεχόμεθα· οὐ γὰρ τὸ εἰδέναι ἀλλὰ τὸ προαιρεῖσθαι τὰ φαῦλα κακοὺς ποιεῖ. ἴσμεν τοιγαροῦν τὰ νοήματα τοῦ σατανᾶ, οὐχ ὅπως ἐνεργῶμεν κατ' αὐτά, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπατώμενοι παγιδευθῶμεν. 2 Κορ 2,12 Γέγονεν αὐτῷ ἡ ἐκ Τρωάδος εἰς Μακεδονίαν μετάβασις ἐξ ὀπτασίας· ἐν γὰρ τῇ γραφῇ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων εἴρηται, ὡς ὄντι αὐτῷ ἐν Τρωάδι ἀνὴρ Μακεδὼν ὥφθη ἀποκαλύψεως τρόπῳ κελεύων. ἔφασκε γάρ· διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ἐσιώπησε δὲ τοῦτο γράφων τὴν ἐπιστολήν, γνώμης μετριότητι δοκιμάσας μὴ εὐκαιρον εἶναι τὸ λέγειν τοιαῦτα περὶ ἑαυτοῦ, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις δείξει. ἀμέλει γοῦν χάριν ὁμολογεῖ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ μεταβάσει, ὡς ἐξῆς ἐπιφέρων ἐρεῖ. ἐπίστησον δὲ τί βούλεται· θύρας μοι ἀνεωγμένης μεγάλης ἐν κυρίῳ· τάχα γὰρ ἀνοίγεται θύρα τοῦ λόγου πρὸς τοῦ κυρίου τοῖς ἐξ ἐπινοίας θείας δεχομένοις τὸ λέγειν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης τέχνης παρασκευὴν ἔχουσιν. λέγει γοῦν θεός· πλάτυνον τὸ στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό. καὶ ὁ σοφὸς κέκραγεν· ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ θεοῦ, τοῦτ' ἔστι παρεσκευασμένος ἔσω πόθῳ καὶ προθυμίᾳ πρὸς τὸ λαβεῖν ἐκ θεοῦ διδασκαλίαν. τάχα δὲ ἀνοίγνυται θύρα τοῦ λόγου, καὶ ὅταν οἱ ἀκροαταὶ ἔτοιμοι πρὸς παραδοχὴν τῆς παιδείσεως ᾧσιν. 2 Κορ 2,14-16 Διὰ τοῦτο, φησί, φανεροὶ ὁ θεὸς δι' ἡμῶν τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπεὶπερ Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν· ὡς γὰρ φωτὸς αὐτοῦ τυγχάνοντος οἱ μέτοχοι φῶς εἰσι τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ μύρου ὄντος οἱ ἐνούμενοι αὐτῷ εὐωδία αὐτοῦ εἰσιν. αὕτη δὲ ἡ εὐωδὴς πνοή, τοῖς μὲν ὁσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ αἰτιατέον εἰ γίνεται ἡ ὁσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον· παρὰ γὰρ τὴν πρόφασιν τῶν οἷς συμβεβήκει τοῦτο γίνεται, ὥσπερ καὶ ἡ ὑγιεινὴ τροφή βλάβειν δοκεῖ τοὺς νοσοῦντας ἀκαίρως προσφερομένη. ὅσοι γὰρ ὑπὸ θάνατον ὄντες τὸν ἐπιγινόμενον τῇ ἁμαρτίᾳ δέχονται οὐκ ὀρθῇ γνώμῃ τὴν θεῖαν γνῶσιν, ἐκ θανάτου πρακτικῶν ἁμαρτημάτων ἐπὶ θάνατον τὸν ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀσεβέσι φρονήμασιν ἔρχονται, ὥσπερ τοὺς παραδεχομένους αὐτὴν μετὰ πράξεων ζωοποιῶν ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν φέρει· ὡς γὰρ τὸ αἰσθητὸν μύρον πρὸς ὑγείαν καὶ εὐεξίαν συμβαλλόμενον βλάβει τὰ ἔντομα ζῶα οὐ φέροντα αὐτοῦ τὴν ἀκροτάτην πνοήν, οὕτως ἡ θεία εὐωδία ὠφελεῖ καὶ εἰς ὑγείαν ἄγει, μᾶλλον δὲ ζωὴν, τοὺς τηροῦντας τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν θεοῦ–οὔτοι γὰρ ἀληθῶς ἀνθρωποὶ εἰσιν–βλαπτομένων ἐξ αὐτῆς τῶν κατὰ τὸν ἔσω ἀνθρωπὸν μεταβαλλόντων, ὡς καλεῖσθαι ἀλληγορικῶς μυίας σαπριούσας σκευασίαν ἐλαίου ἠδύσματος κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὴν. 2 Κορ 2,17 Οὐ προσεκτέον τοῖς ἀπὸ τῶν ἑτεροδόξων λέγουσιν, ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἐν Χριστῷ διδάσκοντες κατεναντίον τοῦ θεοῦ τοῦ ἑτέρου παρὰ τὸν πατέρα τοῦ σωτῆρος, τοῦτ' ἔστιν ἐναντία αὐτῷ φθεγγόμεθα. πολλοὺς δὲ λέγει τοὺς ἀπατῶντας διὰ τὸ χυδαῖον. καὶ γὰρ αὕτη ἡ φωνή, λέγω δὲ οἱ πολλοί, ὁμώνυμος οὕσα σημαίνει πλείονα· λέγεται γὰρ ποτε ἀντὶ τοῦ “τινές”, ὡς ὅταν ὁ κύριος λέγῃ· πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῶν πρὸς ὀλίγους διαστελλομένων, ὡς ἐν τῷ πολλοὶ μὲν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. δηλοῖ ἡ λέξις καὶ τοὺς πάντας, ὡς ἐν τῷ ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ 21 ἐνὸς ἁμαρτωλοῖ κατεστάθησαν οἱ πολλοί· πάντες γὰρ

ἄνθρωποι παρακούσαντος τοῦ Ἀδὰμ ὑπὸ ἀμαρτίαν εἰσίν. δηλοῖ δὲ καὶ τοὺς χυδαίους, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ καὶ τῷ μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί· σημαίνει δὲ καὶ τοὺς ὅπως ποτὲ πλείονας ὄντας, καθάπερ ἐν τῷ πολλοὶ ἐπανάστανται ἐπ' ἐμέ, καὶ πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου. ἐν τῇ ἐκκειμένη φωνῇ τῇ οὐκ ἔσμεν ὡς τινες καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐξυδαροῦντες αὐτὸν διὰ ψυχρολογίας καὶ μωρᾶς ἐξηγήσεως, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας ἀδόλως καὶ καθαρῶς αὐτὸν προσφερόμεθα.

2 Κορ 3,1-3 Ἐπιπλήττει ἡμέρα Κορινθίους ὡς ἔτι ἀγνοοῦσι τὸ ἀποστολικὸν μέγεθος, φάσκων· ὡς ἐξ εἰλικρινείας ἐκ θεοῦ κατέναντι θεοῦ λαλοῦντες δοκῶμεν καὶ ὑμῖν πεφανερῶσθαι ὡς οὕτως ἔχομεν γνώμης, εἰ μὴ ἄρα οὕτως διάγετε ὡς δεῖσθαι συνιστάσης ὑμᾶς ἐπιστολῆς πρὸς ὑμᾶς, οὕτω δὲ φανερά τὰ καθ' ἡμᾶς ἔστιν, ὡς μήτε ὑμᾶς συνιστᾶν [ὑμᾶς] ἄλλοις, μηδὲ ἑτέρους ὑμῖν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπιστολὴ ἔστε Χριστοῦ ὑφ' ἡμῶν διακονηθεῖσα, πραγματικῶς γεγραμμένη πνεύματι θεοῦ ζῶντος ἀλλ' οὐ μέλανι. λόγοι μὲν γὰρ χαράττονται μέλανι, πραγματικὸς δὲ καὶ θεωρητικὸς βίος πνεύματι θεοῦ ζῶντος χαρακτηρίζεται, ὡς τὸν οὕτω γραφέντα ζῆν κατὰ θεὸν πνεύματι· οἱ γὰρ ἠλίθιοι τὰς ψυχὰς ὡς πλάκες λίθιναι δέχονται ἐκ μέλανος τοὺς τύπους, οἱ δὲ εὐεικτοὶ πρὸς συγκατάθεσιν τῶν θείων ἐν καρδίαις σαρκίνας, τοῦτ' ἔστιν αἰσθητικαῖς, δέχονται γραφὴν τὴν ἐκ ζῶντος θεοῦ πνεύματος· ἀπογράφονται γὰρ τὴν παιδείουσιν τρισσῶς ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας, ἅτε τοῦ θεοῦ διδόντος νόμους ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐν τῷ ἐπιγράφειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας.

2 Κορ 3,4-6 Μὴ τις οἰέσθω βλακεύεσθαι ἡμᾶς ἐφ' ἑαυτοῖς λέγοντας· ὡς ἐξ εἰλικρινείας κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· οὕτω γὰρ περὶ ἑαυτῶν διακείμεθα ὡς θεὸς ἡμᾶς ἱκανοὺς πρὸς διακονίαν τοῦ λόγου καλέσας ἐποίησεν, οὐκ ἔχοντας ἐξ αὐτῶν τὸ λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν κατὰ θείαν ἐπιστήμην· αὐτὸς γὰρ ὁ δοὺς διακονεῖν ἡμῖν τὴν καινὴν διαθήκην, τὴν πεποίθησιν τὴν πρὸς τὸ λέγειν ὤρεξεν. ἔστι δὲ ἢ ἐπιστεῦθημεν διακονίαν πνεύματος ἀλλ' οὐ γράμματος-ἀποκτέννει μὲν γὰρ τὸ γράμμα, ζωοποιεῖ δὲ τὸ πνεῦμα-τῆς τοῦ ζωοποιούντος πνεύματος ἢ διαθήκη καινὴ, οὐ παλαιουμένη· οὐ γὰρ ἐπιγίνεται διδασκαλία ἄλλη μετ' 22 αὐτὴν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ· ἀδιάδοχος γὰρ ἔστιν. χρῶνται δὲ καὶ τῇ λέξει ταύτῃ πρὸς διαβολὴν τῆς παλαιᾶς διαθήκης οἱ ἑτερόδοξοι, φάσκοντες ἐκείνην μὲν τὴν γραφὴν θανατοῦν, ζωοποιεῖν δὲ τὴν καινὴν ὡς οὖσαν τοῦ ζωοποιούντος πνεύματος· διὸ ἐλεγκτέον αὐτοὺς πολὺ μακρὰν ὄντας τῆς ἀποστολικῆς διανοίας. εἰ γὰρ καὶ ἀποκτέννει τὸ γράμμα, ἀλλ' οὖν ἐπαινετὸν ἐπιφέρει θάνατον τοῖς ἀναιρουμένοις· ζῶντες γὰρ τῇ ἀγνοίᾳ καὶ τῇ κακίᾳ πρὸ παραδοχῆς τῆς νομικῆς διδασκαλίας, μετὰ τὸ παραδέξασθαι αὐτὴν θανατοῦνται ἀποβάλλοντες ἢ εἶχον πονηρὰν ζωὴν. οὕτω γὰρ ἔτοιμοι πρὸς τὸ δέξασθαι τὴν τοῦ πνεύματος ζωοποίησιν ἔσονται, οἷον· ὁ ὢν ἐν κακῷ ζῆ κατ' αὐτὸ, ὁ ἐκκλίνας ἀπ' αὐτοῦ ἀποβάλλει ἢ εἶχε κατ' αὐτὸ ζωὴν, ἐλευσόμενος διὰ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ποιήσεως ἐπὶ τὸ μακαρίως ζῆν· ὡς γὰρ τὸ κακὸν καὶ ἀγαθὸν ἀσυνύπαρκτα, οὕτω καὶ αἱ ἐκάτεροι ζωαὶ ἅμα εἶναι οὐ δύνανται. οὐ ψέγεται τοιγαροῦν τὸ γράμμα τέλος ἐπιβαλὸν τῇ φαύλῃ ζωῇ· προσάξει γὰρ εὐθέως τῇ κατὰ τὸ πνεῦμα ζωοποιήσει.

2 Κορ 3,7-16 Συγκρίνει ἀμφοτέρως τὰς διαθήκας, τὴν καινὴν καὶ παλαιάν, ἐκατέρω μαρτυρῶν τὸ ἐν δόξῃ τῇ ἐκ θεοῦ δεδόσθαι. ὅμως δὲ εἰ καὶ ἀμφοτέρω δεδοξασμένοι, ἢ ἐν πνεύματι πλείονα δόξαν ἔχει. εἰ δὲ ἐκ συγκρίσεως πλείων ἢ τοῦ πνεύματος δόξα, οὐ ψεκτὴ πρὸς ἢν συγκρίνεται· ἀγαθοῦ γὰρ ἀγαθὸν μᾶλλον ἀγαθόν. διακονία γὰρ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἢ διὰ Μωϋσέως ἔστιν, διακονοῦσα θάνατον ὃν εἶπομεν ἐπιφέρειν τὸ γράμμα. ὥσπερ οὖν ἐκείνη τοῦ λεχθέντος θανάτου ποιητικὴ, οὕτω τῆς μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνον ζωῆς

πάροχος ἢ τοῦ πνεύματος διακονία. πειρᾶται δὲ ἀπόδειξιν ἐπαγαγεῖν τοῦ ἐν δόξῃ εἶναι τὴν τοῦ πνεύματος διακονίαν, ἐκ τοῦ ἐλάττονος ποιούμενος τὴν ἐπιχείρησιν· φησὶ γάρ· εἰ ἢ τῆς κατακρίσεως διακονία τοσαύτην ἔσχε δόξαν ὡς μὴ πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν τελείωσιν βλέψαι δύνασθαι—μόγις γὰρ κεκαλυμμένην αὐτὴν ἔφερον—, πόσω μᾶλλον ἢ πνευματικὴ διακονία ἔσται ἐκ δόξῃ; τοῦ αὐτοῦ θεωρήματος καὶ ἑτέραν ἐπιχείρησιν ποιεῖται φάσκων· ἢ προτέρα γραφὴ κατακρίνουσα τοὺς ἀξίους ἢς εἶχον κατὰ ἀμαρτίαν ζωῆς ὡς τὸν εἰρημένον ἐνεγκεῖν θάνατον, μέχρι καιροῦ τινος δέδοται· διαδέχεται γὰρ αὐτὴν ἢ εὐαγγελικὴ διδασκαλία αὕτη ἀδιάδοχος οὕσα. εἰ τοίνυν τὸ καταργούμενον τὸ τέλος ἔχει ἐν δόξῃ, πολλῶ πλεον τὸ μένον πλείονα δόξαν ἔχει· ἢ καταργεῖται λέξις οὐ λοιδορικῶς κεῖται. ἀμέλει γοῦν καὶ ἢ ἐκ μέρους τῶν ἀγίων γνῶσις καὶ προφητεία καταργηθήσεται, οὐ καθάπαξ ἀλλὰ παρουσίᾳ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, καὶ ὡσπερ εἰ λέγοιμεν καταργεῖσθαι τὴν εἰσαγωγικὴν διδασκαλίαν ἐξ ἐπιστήμης τῶν τελείων θεωρημάτων, οὐχ 23 ὑβριστικῶς φαμεν· δηλῶσαι γὰρ διὰ τῆς λέξεως προτιθεμένης χρείας τῆς πρὸς τὸν εἰσαγόμενον Παῦλον. τοιγαροῦν τοιαύτην πεποίθησιν ἔχοντες, ὡς διάκονοι καινῆς διαθήκης τεθειμένοι, ἀνεγκαλύπτως τὴν διδασκαλίαν προφέροντες πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα, τελείων ὄντες ἀκροατῶν διδάσκαλοι, ἐπεὶπερ ἦν προφερόμεθα παιδεύειν οὐκ ἔξωθεν δέεται δόξης, σύμφυτον αὐτὴν ἔχουσα. Μωϋσῆς μὲν γὰρ κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἔφερε τοῖς πολλοῖς τοῦ λαοῦ ὁμιλῶν· οὐ γὰρ ἔφερον τὸ μεγαλοφυὲς τῆς διδασκαλίας. ἀμέλει γοῦν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ καὶ εἴ τις κατ' ἐκείνους διαλεγόμενος γυμνὴν ἐπεδείκνυτο τὴν δόξαν. ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο ὡς καὶ πλείονα ἄλλα συμβολικῶς ὑπὸ Μωϋσέως· ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τοῦ νόμου φέρει τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπεὶ ὁ νόμος πρὸς διάνοιαν καὶ ῥητόν ἐστιν εἰρημένος τοῖς κατὰ γράμμα καὶ λέξιν μόνον προσβαλεῖν δυναμένοις, κεκαλυμμένος σκιᾷ καὶ ἱστορίας προσέρχεται τοῖς ὑπερναβεβηκόσιν, τὰ κατ' ἀλληγορίαν πνευματικὴν ἄνευ καλύμματος παραδιδούς. κἂν τοίνυν κεκάλυπται Μωϋσῆς τισιν, οὐκ αὐτοῦ ἀλλὰ τῶν μὴ δυναμένων ἄνευ καλύμματος τὴν δόξαν αὐτοῦ ὁρᾶν τὸ ἔγκλημα, ἐπεὶ καὶ τῷ Ἰησοῦ ἐγκλητέον τὰ μυστήρια μὴ πᾶσι φανεροῦντι· τοῖς γὰρ ἔξω ἐν παραβολαῖς αὐτὰ ἐλάλει. ὥστε καὶ ὁ εὐαγγελικὸς λόγος τοῖς μὲν ἔξωτερικοῖς κεκαλυμμένως, τοῖς δὲ ἔνδον εἰς τὴν μυστικὴν διάνοιαν εἰσεληλυθόσιν ἀνεγκαλύπτως διαλέγεται, τὴν σαφήνειαν τῶν παραβολῶν ποιούμενος, φάσκων τοῖς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιούσιν· ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας, τοῖς δὲ ἔξω ἐν παραβολαῖς πάντα γίνεται. ἀμέλει γοῦν προκείμενον αὐτὸ δείκνυσιν, διὰ τοῦτο καλύπτειν Μωϋσέα ἢν ἔχει δόξαν ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἐπεὶ πεπώρωνται τὰ νοήματα τῶν μὴ οἴων τε γυμνὸν αὐτὸν ὁρᾶν. φαίνεται διὰ τοῦ εἴρμου πάντων τῶν προκειμένων τὸν νόμον Μωϋσέα καλῶν. 2 Κορ 3,17 Ἐκ τούτων ἀνατρέπεται ὁ μῦθος τῶν διακοπτόντων τὴν θεοῦ γραφήν· μία γὰρ ἐστὶν ὅτε μὲν τύποις καὶ σκιᾷ κεκαλυμμένη, ὅτε δὲ ἄνευ καλυμμάτων προφαινομένη, ἐπεὶπερ ἀπὸ πνεύματος κυριακοῦ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῆς δεχόμεθα, πεπεισμένοι ἐλευθερίαν εἶναι τὸ κυρίου πνεῦμα.

2 Κορ 4,3-4 Θεὸν τοῦ αἰῶνος τούτου τὸν διάβολον εἶναί φησιν, ὡς καὶ τὰ δαιμόνια τῶν ἐθνῶν θεοί, καὶ ἡ κοιλία τῶν γαστριμάργων. στίζουσι δὲ τινες εἰς τὸ ἐν οἷς ὁ θεός, ἐξῆς ἀναγινώσκοντες ἀπ' ἰδίας ἀρχῆς· τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων. ἀμέλει γοῦν καὶ εὐέλεγκτα λέγουσιν· εἰ γὰρ ἄπιστοί 24 τινές εἰσι τούτου τοῦ αἰῶνος, εὐρεθεῖεν ἕτεροι ἄπιστοι οὐκ ὄντες αὐτοῦ. πᾶς γὰρ ἄπιστός ἐστι τούτου τοῦ αἰῶνος· οὐδεὶς γὰρ ὑπερβάς αὐτὸν καὶ καταξιωθεὶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τετύφλωται ἐν νοήμασιν, ἀλλ' ἔχει πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ἔγνω

τινάς σαφηνίζοντας τὴν προκειμένην λέξιν, φάσκοντας κεκαλυμμένον εἶναι τὸ εὐαγγέλιον οὐ τοῖς πάντη ἀπίστοις· οὐδὲ γὰρ κεκαλυμμένου αὐτοῦ ἢ γυμνοῦ πεῖραν ἔχουσιν. ἔλεγον δὲ οὗτοι ἀπολλυμένους εἶναι ἐν οἷς κεκάλυπται τὸ εὐαγγέλιον, τοὺς παραδεξαμένους μὲν αὐτό, μὴ μὴν ἄνευ καλύμματος προσβαλόντας αὐτῷ. οἷοι ἐτύγχανον οἱ ἐν παραβολαῖς ἀκούοντες τῶν Ἰησοῦ λόγων, τοῦ ἀπολλύμενοι ἐπ' αὐτῶν κειμένου ἐπὶ δηλώσει τοῦ κατ' ἀλλοίωσιν μεταβαλεῖν· οἱ γὰρ προκόποντές εἰσι τοιοῦτοι, αἰεὶ ἐξ ἐτέρων ἕτεροι γινόμενοι. ὅθεν οὐκ ἐπὶ ψόγου ἔλεγον κείσθαι τὸ ἀπολλύμενοι, ἀλλ' ὡσαύτως τῷ οἱ οὐρανοὶ ἀπολοῦνται, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα· αἱ γὰρ λέξεις αὗται ἀπόλλυσθαι τίθενται τοῦ ἐν προκοπῇ ἐκ ποιότητος εἰς ποιότητα μεταβαίνοντος. 2 Κορ 4,5-6 Ἄναφορὰν ἔχει ἡ προκειμένη λέξις πρὸς τὸ οὐχ ὅτι κυριεύομεν τῆς πίστεως ὑμῶν· ἀκολουθῶς γὰρ ἐκείνῳ ῥηθείῃ ἄν· οὐχ ἑαυτοὺς κηρύττομεν, διὸ οὐ κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως· κηρύττομεν γὰρ Ἰησοῦν Χριστὸν θεὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Χριστοῦ. ὥστε οὐχ ἡμεῖς ἀλλ' αὐτὸς κυριεύει τῆς πίστεως ἡμῶν, ἀποδεχόμενος ἢ κρίνων ὑμᾶς κατ' αὐτήν. πρὸς τούτοις καὶ τὸ ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, συναπτέον τῷ ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμεθα. ἐκ σκότους δὲ λάμπεται φῶς τῷ ἐξ ἀγνοίας εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐρχομένῳ· λέγομεν γοῦν ἐξ ἀγνοοῦντος καὶ ἀληθοῦς ἐπιστήμονα καὶ πεπαιδευμένον γίνεσθαι. τῆς οὖν προκαταλαβούσης τοὺς ἀνθρώπους ἀγνοίας καὶ κακίας ὠνομασμένων σκότους, ἔλαμψεν ὁ θεὸς ἐν ταῖς καρδίαις φωτισμὸν πρακτικῆς καὶ διανοητικῆς ἀρετῆς, ἵν' ἔχῃσι θεωρίας τῆς δόξης Χριστοῦ ἐν προσώπῳ αὐτοῦ. δόξαν δὲ ἦτοι καθ' ἣν φρονοῦσι περὶ αὐτοῦ, ἢ δόξαν καθ' ἣν δεδοξασμένον αὐτὸν ἴσμεν. 2 Κορ 4,7 Ὅστράκινα λέγει σκευὴ τὰς εὐτελεῖς λέξεις καὶ τὸ ἄπλαστον τῆς ἐρμηνείας. εἰ γὰρ οἱ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου κατ' ἀνθρωπίνην 25 φιλοσοφίαν ἐπρέσβευον τῆς ἀληθείας, ὑπωπεύθη ἂν ἐξ ἀνθρωπίνης τέχνης καὶ μὴ ἐκ δυνάμεως θεοῦ κεκρατῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῇ σωτηριῳδῇ παιδεύσει· ἀγραμμάτων δὲ καὶ ἰδιωτῶν ὄντων τῶν διακονουμένων ἢ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν θησαυροῦ, ἐκ θεοῦ καὶ οὐκ ἐκ θνητῶν ὑποληφθήσεται. τούτῳ συνάδει τὸ εἰ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, καὶ τὸ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις· εἶχεν γὰρ τὸν θησαυρὸν τῆς γνώσεως οὐκ ὦν κατ' αὐτὴν ἰδιώτης, ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν ἰδιώτης ὦν τῷ λόγῳ. εἰσὶ δὲ οἱ ὄστράκινα σκευὴ λέγοντες ἃ περικείμεθα σώματα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὄντες, διανοίᾳ τοιαύτη· ἐπεὶ ἔτι σὰρκα περικείμενοι τὴν ἐμποδίζουσαν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθείας, γνῶσιν ἔχομεν τὴν περὶ τῆς τριάδος, ἢ ὑπερβολὴ τοῦ μεγέθους τῆς γνώσεως οὐκ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ θεοῦ δυνάμεως ὑπάρχουσα ἡμῖν γνωρίζεται. 2 Κορ 4,8-9 Ὅσον ἐπὶ τῇ πικρότητι τῶν περιεστηκότων, ἀπηυδῆσαμεν ἂν καὶ ἀπωλόμεθα· ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ παρακαλοῦντι θεῷ, πάντα ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν εὐμαρῆ. κἂν ἐν παντὶ οὖν πράγματι θλιβόμεθα, γενναιάζοντες οὐ στενοχωρούμεθα· κἂν ὡς ἀπόρους ἡμᾶς τινες ὑπολαμβάνωσι, διώκοντες καὶ ἀνατρέποντες, ἀλλ' οὖν ἡμεῖς ἐν ἅπασιν εὐποροῦντες οὐκ ἐξαπορούμεθα, οὐκ ἀπολλύμεθα, οὐ καταβαλλόμεθα· ἀνατρεπόντων γὰρ τῶν πονηρῶν στήκομεν ἀκλόνητοι, διωκόμενοι γενναιάζομεν, πορίμων ἡμῖν πάντων ὄντων πρὸς σωτηρίαν. ἰστέον ὅτι τὸ στενοχωρεῖσθαι ὅτε μὲν ταῦτόν ἐστι τῷ θλίβεσθαι, ὅτε δὲ ἕτερον. ὅταν γὰρ ἀμφοτέρα λέγεται, δηλοῖ τὸ μὲν θλίβεσθαι τὴν ἔξωθεν περίστασιν, τὸ στενοχωρεῖσθαι τὸ ὀκλάζειν τῇ προαιρέσει καὶ λογισμῷ. ὅταν δὲ μὴ ἀμφοτέρα λαμβάνηται, ἐκ παραλλήλου δηλοῦσι τὸ αὐτό. 26 2 Κορ 4,10-11 Τὸ αἰεὶ καὶ πάντοτε κείμενα ἐκ τῆ προκειμένη λέξει, οὐ τὸ ἀτελεύτητον καὶ ἄναρχον δηλοῖ, καθὼς λέγομεν τὸ ἀίδιον, ἀλλὰ τὸ ἄπαστον καὶ ἀδιάστατον· ὁ γὰρ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ μὴ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὐ περιφέρων ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, πάντοτε τοῦτο ποιεῖν ἐρεῖ.

ἀλλὰ καὶ ὁ ζῶν καὶ εὐσέβειαν καὶ σπουδὴν ἔχων ἀδιαστάτως ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας λέξει· ὡς ἄρα ἡμεῖς οἱ ζῶντες τὸν εἰρημένον τρόπον, τοῦτ' ἔστιν ἄνευ διαλειμμάτων, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα. εἰς τοῦτο λήψη καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ Στεφάνου πρὸς Ἰουδαίους· αἰεὶ γὰρ ὑμεῖς τῷ ἀγίῳ πνεύματι ἀντιπίπτετε· συνέζευξε γὰρ αὐτῷ τὸ τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ἢ μῶν; ταύτης τῆς διανοίας ἐστὶ καὶ τὸ εἶπα· αἰεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, τοῦτ' ἔστιν οὐ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὐ, ἀλλ' ἀδιαστάτως. τὸ ἐσιώπησα δέ, μὴ καὶ αἰεὶ σιωπήσομαι; τὸ ἀτελεύτητον καὶ ἄπαυστον δηλοῖ· εἰ γὰρ καὶ νῦν, φησί, μακροθυμῶ ἀμαρτανόντων ὑμῶν, ἀλλ' οὖν οὐκ εἰς τὸ ἄπαυστον ἔσται ὑπέρθεσις τῆς τιμωρίας· μετὰ γὰρ πολλὴν μακροθυμίαν τιμωρηθήσονται οἱ ἐμμένοντες τῇ κακίᾳ. 2 Κορ 4,13 Πνεῦμα καλεῖ, φησί, πίστεως τὴν μετέχουσαν τῆς πίστεως ἣν ἔχει τις. 2 Κορ 4,16 Ἐν παντὶ γὰρ θλιβομένων ἡμῶν ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθείρεται.

2 Κορ 5,1 Δύο οἰκίας διαφόρους σημαίνει ἢ προκειμένη γραφή· μίαν μὲν ἐπίγειον καὶ χειροποίητον, τὸν φαινόμενον εἶναι κόσμον ταῖς τοῦ θεοῦ χερσὶν εἰς τὸ εἶναι παρηγμένον–δεικνὺς γὰρ τὰ αἰσθητὰ πάντα φησίν· ἡ χεὶρ σου ἐποίησε ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, τῆς αὐτῆς ἐστὶ νοήσεως–οἰκίαν δὲ ἀχειροποίητον οὖσαν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὸν κόσμον τὸν ἄλλον παρὰ τοῦτον. ἐπεὶ οὖν καταλυομένου τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου οὐ παράγει τὸ σχῆμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, παρελεussoμένων οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, οἱ ἄνθρωποι καταστρέφουσι τὸν οἰκήσαντα πρότερον ἐν τῇ καταλυομένῃ ἐπιγείῳ οἰκίᾳ, διαδέχεται ἢ μέλλουσα καὶ 27 αἰώνιος. εἶπεν δέ· οἰκίαν ἔχομεν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δεικνὺς ὅτι ἀπεντεῦθεν, μᾶλλον δὲ ἐκ πολλοῦ εὐτρέπισται τοῖς ἀξίοις τοῦ τυχεῖν αὐτῆς. ἀμέλει γοῦν τὰς ἐν αὐτῇ ἐπαγγελίας ἅς ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, οὐδὲ ἄλλη αἴσθησις ἢ νόησις κατείληφεν, προητοιμάσθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσιν εἴρηται. καὶ ὁ σωτὴρ φησιν· κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν πρὸ καταβολῆς κόσμου. αὕτη δὲ ἡ λεχθεῖσα αἰσθητὴ μονὴ οἰκία εἴρηται οὐ καθάπαξ ἡμῶν, ἀλλ' ἡ τοῦ σκῆνους ἡμῶν· ἡ γὰρ ἐπουράνιος ἡμῶν προηγουμένως οἰκησὶς ἐστὶν. κἂν γὰρ ἐξ ἀναστάσεως ἀποδοθῇ τὸ σκῆνος τῆς ψυχῆς ὡς εἶναι καὶ αὐτὸ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ οἰκίᾳ, ἀλλ' οὖν προηγουμένως τῆς ψυχῆς ἢ διατριβῆ αὐτῆ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ οὗ περιέκειται σκηνώματος· ὡς αὐτὸ ἐπίγειος κατὰ πρότερον λόγον οἰκία ἐστὶ τοῦ σκῆνους, δευτέρως δὲ καὶ τῆς ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ σώματι. ἀνέγνων που οἰκίαν μὲν ἐπίγειον σκῆνους λέγεσθαι τὸ ἐξ ὀστέων καὶ σαρκῶν συγκείμενον σῶμα, σκῆνος δὲ ὄν ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ τὸ σχῆμα τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν αὐγοειδὲς καὶ ὀργανικὸν σῶμα. οἱ οὕτως ἐρμηνεύοντές φασιν οὖν· καταλυομένης ταύτης τῆς οἰκίας τοῦ παχέος σώματος, μετοικίζεται ἢ ψυχὴ ἐπὶ τὸν οὐράνιον χῶρον, καλούμενον οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον. ἀπολήψεται δὲ καὶ ὁ ἀπέθετο σῶμα οὐράνιον γεγεννημένον, ὅπερ οἰκητήριον ἐξ οὐρανοῦ ὀνομάζεται. 2 Κορ 5,2-4 Εἰ καὶ καταλυθείσης τῆς προειρημένης οἰκίας τοῦ σκῆνους, περικείμεθα τὸ σκῆνος ἐν αὐτῷ μεταβαίνοντες εἰς τὴν οὐράνιον οἰκίαν· ἀλλ' οὖν ἐν αὐτῷ τυγχάνοντες στενάζομεν ἐπενδύσασθαι ποθοῦντες τὸ ἐξ οὐρανοῦ οἰκητήριον, τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ ἀπεθέμεθα σῶμα, ἐξ οὐρανοῦ τότε χρηματίζον ὅταν τὴν ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν ἐνδύσῃται. ἀλλ' εἰ καὶ ἐπιποθοῦμεν τοῦτο τὸ οἰκητήριον, σκόπει εἰ ὁ ἐνδυσάμενος αὐτὸ πάντως σκεπάζεται πρὸς αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ δηλοῦται ἐκ τοῦ εἶ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθήσομεθα. οὐ γυμνὸς δὲ εὐρίσκεται ἐνδυσάμενος αὐτὸ ὁ πιστὸς καὶ ἅγιος πρὸ αὐτοῦ τούτου ἐνδυσάμενος τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ὄπλα φωτὸς καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ· ὁ γὰρ ἄπιστος καὶ φαῦλος κἂν τύχη τοῦ πνευματικοῦ σώματος ὃ καλεῖται ἐξ οὐρανοῦ οἰκητήριον, γυμνὸς εὐρεθήσεται, οὐ σπουδάσας

ἔχειν τὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἐνδύματα. τούτων οὕτω τυγχανόντων οἱ ἐν τῷ σκῆνι ὄντες ἡμεῖς στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπεὶ βρῖθαι τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόντιδα. ὅμως εἰ καὶ βαρούμεθα ἐκ τοῦ 28 ἔχειν αὐτό, οὐκ ἀποβαλεῖν αὐτὸ ποθοῦμεν, ἀλλ' ἐνδύσασθαι τὸ 28 ἐξ οὐρανοῦ οἰκητήριον, ἵνα κρατηθῆ καταποθὲν τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς· οὐ γὰρ ἐξαφανίζει ἡ ζωὴ τὸ σκῆνος ἡμῶν ὅταν ἐπενδυσώμεθα τὴν ἀθανασίαν, ἀλλὰ καταπίνει αὐτό, ἐπικρατεστέρας γινομένης τῆς ἐξ αὐτῆς ποιότητος τοῦ καθ' ὃ θνητοὶ ἐσμεν. 2 Kor 5,12-13 Ἐκεῖνοι μὲν ἐπὶ τούτοις ἐλεγχέσθωσαν παρ' ὑμῶν-λέγει δὲ περὶ τῶν ψευδαποστόλων-, ἡμεῖς δὲ ὑμῶν χάριν καὶ δι' ὑμᾶς ταῦτα πράττομεν· κἂν τε γὰρ ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων γενόμενοι τῷ θεῷ ἐκστῶμεν, ἀλλ' οὖν σωφρονοῦμεν ὑμῖν, τῆς θείας ἐκστάσεως οὐ μανίαν ἀλλὰ νηφαλιότητα ἐχούσης. οὐ προσεκτέον γὰρ τοῖς ἀπὸ τῶν Φρυγῶν λέγουσι τοὺς ἀποστόλους καὶ προφήτας ἐξίστασθαι ὥστε παραπαίειν· παρηκολούθουν γὰρ οἷς ἔλεγον καὶ ἔπραττον, εἰ καὶ τινες ἄλλοι. ἠπατήθησαν δὲ οἱ ἠλίθιοι ἐκ τῆς ὁμωνυμίας· οὐ γὰρ μόνον τὸ παραπαίειν καὶ παρακόπτειν σημαίνει ἡ ἐξέστη φωνή, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκπλαγῆναι ἐπὶ θαυμασμῷ. οὕτω γὰρ ἐξέστη Ἰσαὰκ ἔκστασιν μεγάλην, καὶ ἐκστήσονται τινες ἐπὶ τῷ κυρίῳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ, κατὰ τὸν προφήτην. εἰ δὲ καὶ ἄλλα τινα δηλοῦται ὑπὸ τῆς φωνῆς, ἐπιστήτω ὁ ἐντυγχάνων ταῖς γραφαῖς. 2 Kor 5,14-15 Ἐξηγεῖται τὸ εἶδος ἧς ὑπομένει ἐκστάσεως, φήσας· συνεχόμεθα ὑπὸ τῆς πολλῆς εἰς ἡμᾶς γενομένης ἀγάπης θεοῦ, μετὰ τοῦ θαυμάζειν δοκιμάζοντες, ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· οὐκ ἂν γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθνησκεν, εἰ μὴ πάντες ὑπεύθυνοι ἦμεν θανάτου. εἰ τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἀναστάντες σὺν αὐτῷ ζῶμεν, οὐκέτι δι' αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἀνθρωπίνως, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντι καὶ ἀναστάντι. ζῶντες δὲ αὐτῷ, καὶ κατ' αὐτὸν πάντα ἃ βούλεται πράττομεν καὶ λέγομεν καὶ διανοοῦμεθα, ὡς ἕκαστον τεθαρρηκότα εἰπεῖν· ἡ ψυχὴ μου αὐτῷ ζῆ, καί· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. 2 Kor 5,16 Ἐπεὶ ζῶμεν τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι ἀφ' οὗ ἠρξάμεθα οὕτως εἶναι, οὐδένα ἔτι κατὰ σάρκα γινώσκομεν, ὑπερβάντες τὴν σάρκα καὶ τὰ ταύτης πάθη, ἔτι μὴν καὶ τὴν σκιδώδη τοῦ νόμου διδασκαλίαν. εἰ δὲ καὶ τὸν Χριστὸν ἔγνωμεν κατὰ 29 σάρκα ἔτι ἰουδαΐζειν θέλοντες καὶ ἔπεσθαι τῇ σαρκίῃ διηγῆσαι τοῦ νόμου, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι οὕτως αὐτὸν ἀλλ' ὡς θεὸν λόγον γινώσκομεν· γενόμενος γὰρ ὁ λόγος σὰρξ, οὐκ ὤκησεν ἀλλ' ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα μετὰ τοῦτο θεασώμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. διαφέρει γὰρ τὸ οἰκῆσαι τοῦ σκηνῶσαι ὡς καὶ ὁ οἶκος σκηνῆς· αἰεὶ γὰρ μένει ὁ οἶκος ἀμετακινήτως τεθεμελιωμένος, ἡ δὲ σκηνὴ οἶκός ἐστι φορητός. ἀμέλει σκηνοῦσιν οἱ προκόπτοντες, οἰκοῦσιν οἱ τετελειωμένοι· διελεύσομαι γὰρ ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. 2 Kor 5,17-19 Ὁ ἐν Χριστῷ τῷ μετέχειν αὐτοῦ γινόμενος καινὴ κτίσις ἐστίν. τοιαύτην ὑπαρχθῆναι τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ εὐχόμενος ὁ ἅγιος εἶπεν· καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ θεός, κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον κτίζει ἐν αὐτῷ ὁ σωτὴρ τοὺς δύο εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον. ἴν' οὖν τοῦτο ὑπαρχθῆ, τούτῳ τῷ τρόπῳ ὑπέβαλεν ἑαυτὸν κτισθῆναι λέγων· κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν εἰς ἔργα. οὐ δηλοῖ οὐσίωσιν τὸ κτισθῆναι ῥῆμα, ὡς ἐν ἄλλοις διὰ πλειόνων δέδεικται. γενομένης δὲ καινῆς κτίσεως ἐν τῷ Χριστῷ τῶν πεπιστευκότων, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, πεπαλαιωμένα τῶν καινῶν εἰς μέσον ἡγμένων. καὶ εἰ μὲν ἀρχαῖα τὰ νομικὰ καὶ προφητικὰ λέγει, παρελήλυθε ταῦτα τῶν εὐαγγελίων διαδεξαμένων, τούτων τῶν παλαιῶν καὶ καινῶν οὐ καθ' ὑποκείμενον ἀλλ' ἐπινοία ἐχόντων τὴν διαφορὰν· ἡ γὰρ αὐτὴ διδασκαλία τῶν δύο διαθηκῶν ὅτε μὲν κεκαλυμμένως, ὅτε δὲ γυμνῶς γέγονεν. ἀρχαῖα οὖν ἐστὶ τὰ κεκαλυμμένα. εἰ δὲ τις τὰ πρὸ τῆς πίστεως ἔθη καὶ κατάστασιν ἀρχαῖαν εἶναι λέγοι, παρῆλθε ταῦτα

παυσάμενα ἐνεστηκυίας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας. πρὸς τὴν προτέραν ἀπόδοσιν ἀρμόσει τὸ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ γὰρ ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται καὶ τὰ εὐαγγέλια ἐκ τοῦ θεοῦ· κατὰ τὴν ὑστέραν διήγησιν, πάντων τῶν καινῶν ἐκ θεοῦ ὄντων, οὐ μὴν καὶ τῶν παρεληλυθότων. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ. ἐχθροὶ γὰρ ἦμεν πολὺ ἀπάτη καὶ ἁμαρτήμασι κεκρατημένοι, κατηλλάγημεν δὲ αὐτῷ, ἄφεισιν πρὸς αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ εἰληφότες· κατήλλαξεν δὲ ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντος καὶ ἀναστάντος κυρίου. ὅπως δὲ μὴ ἀναισθητῶμεν τῆς πολλῆς θεοῦ εὐεργεσίας, τὴν περὶ τῆς καταλλαγῆς διδασκαλίαν δέδωκε τοῖς ἀποστόλοις, ἵνα παιδευόμενοι ὑπ' 30 αὐτῶν ἐμμένωμεν τῷ ἐν Χριστῷ εἶναι· δι' αὐτοῦ γὰρ ἐπίμονος ἔσται ἢ μετὰ τὴν καταλλαγὴν ὑπάρξασα πρὸς θεὸν φιλία. 2 Κορ 5,21 Τὸν μὴ γνόντα φησὶν ἀντὶ τοῦ τὸν μὴ πειραθέντα ἁμαρτίας· οὐ γὰρ τὸ μὴ ἄγνοεῖν τὴν φύσιν αὐτῆς φησὶν—μᾶλλον γὰρ πάντων ἤδει αὐτὴν ὁ σωτήρ—, ἀλλὰ τὸ μὴ πειραθῆναι αὐτῆς. οὕτω γὰρ καὶ ὁ φυλάσσω ἐντολὴν οὐ γινώσεται ῥῆμα πονηρόν.

2 Κορ 6,2-6 Ἐπεὶ δεκτῷ καιρῷ καὶ σωτηρίας ἡμέρα ἐπακούσας θεὸς ἐβοήθησε, πέμψας τὸν ἴδιον υἱὸν καὶ παραδὸς αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, μηδεὶς κατὰ μηδένα τρόπον προσκοπὴ ἀπιστίας γένηται, ἵνα μὴ μῶμον σχῆ ἢ διακονία τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. ὅθεν σπουδαστέον συνιστάναι ἑαυτοὺς ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς, κὰν ἐπίπονα ὦσιν. γίνεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὑπομονὴν ἔχοντες θλίψεις καὶ ἀνάγκας καὶ στενοχωρίας καὶ τὰ παραπλήσια γενναίως φέρωμεν, δεσμὰ καὶ φυλακῆς πεῖραν ἰλαρῶς φέροντες· οὕτω γὰρ ἀγνεύειν κατὰ τὴν ψυχὴν συμβήσεται ὀρθὰ φρονοῦσαν καὶ πράττουσαν· τὰς ψυχὰς γὰρ ἡμῶν, φησὶν, ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας. ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος κυρίου ἀγνός ὢν, πᾶσαν ἀγνεῖαν περιποιεῖ τῷ αὐτὸν ἀνειληφότι. 2 Κορ 6,7-9 Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης εἶναι λέγει. τάχα οὖν ὁ περὶ τὰ αἰσθητὰ δικαιοπραγῶν ὡς ἐθέλει μᾶλλον ἀδικεῖσθαι καὶ ἀποστερεῖσθαι ἢ ποιεῖν αὐτὸς ταῦτα, πέφρακται τοῖς ὅπλοις τῆς δικαιοσύνης τοῖς ἀριστεροῖς, τοῦτ' ἔστι τὴν πρὸς θεὸν δικαιοσύνην ὁσιότητα καλουμένην ἔχοντος ἐν τῷ ἀποδιδόναι τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ φοροῦντος τὰ δεξιὰ αὐτῆς ὅπλα. ἐν ἑτέροις φωτὸς εἴρηται, ἐν τῷ ἐνδύσασθαι ὅπλα φωτός. ταῦτα τὰ ὅπλα τῆς στρατιᾶς οὐ σάρκινα, τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ τυγχάνει. ἐπίστησον εἰ δύνασαι ὅπλα 31 ἀριστερώτερα δικαιοσύνης ἔχειν ὁ κατὰ τὴν σκιὰν τοῦ νόμου δικαιοῦμενος, ὅπλα δὲ δεξιὰ ὁ πεπονημένος κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν γινομένην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. αὕτη δὲ ἐστὶν περὶ ἧς ὁ σωτὴρ τοῖς μαθηταῖς εἶπεν· ἐὰν μὴ περισσεύῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἔτι ὁ τὸ δίκαιον δικαίως διώκων κατὰ τὰ ἀνθρώπινα συναλλάγματα, ὥπλισται κατὰ τὰ δικαιοσύνης ἀριστερὰ ὅπλα, ὁ δὲ κατὰ τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας τοῦτο πράττων ὑπὲρ τοῦ υἱὸς δικαιοσύνης γενέσθαι διωκόμενος ὑπὲρ αὐτῆς, φέρει τὰ δεξιὰ αὐτῆς ὅπλα. Ὅρα γε πρὸς τοῖς εἰρημένοις, εἰ λόγον ἔχει τὸ λεχθησόμενον· ὁ ὑπὲρ εὐσεβείας ἀτιμαζόμενος, δυσφημούμενός τε καὶ πλάνος ὑπολαμβανόμενος, γενναίως καὶ ἐπαινετῶς ταῦτα φέρων, ἀριστεροῖς ὅπλοις τῆς δικαιοσύνης χρᾶται· τοῖς δεξιοῖς αὐτῆς ὅπλοις ἠσφαλισμένος, ὅταν μὴ ἔπαινος ἢ ἕτερα τίς εὐκλεία καὶ εὐφημία ὡς ἐπ' ἀληθότητι λόγου χαννοῖ καὶ ἐπαίρη. ταύτη τῇ διανοίᾳ καὶ τῶν ἐπομένων ἕκαστον μετὰ τῆς αὐτῆς ἀντιθέσεως εἰρημένον ἐφαρμόσεις. 2 Κορ 6,10 Ἔτι ὑπονοούμενοι λυπεῖσθαι καὶ πτωχοὶ καὶ μηδὲν ἔχοντες, δι' ἣν κατορθοῦμεν ἀκτημοσύνην, χαίρομεν πλουτοῦντες ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, ὡς καὶ ἄλλους πλουτίζειν κατὰ τὸν πλοῦτον τὸν ὀξὺ βλέποντα· ὁ γὰρ τοῦτον ἔχων πάντων ἐγκρατὴς ἐστίν, κατέχων αὐτά. εὖ δὲ καὶ τὸ

εἰπεῖν ἐφ' ἐκάστου τῶν ἀηδῶν, ὡς τὸ ἐπὶ δὲ τῶν καλῶν καὶ σωτηριωδῶν τοῦτο μοι εἴρηται. 2 Κορ 6,11-13 Ὁ πολλὴν παρρησίαν εἰς τὸ λέγειν λαβὼν πρὸ τῆς προθυμίας τῶν ἀκροατῶν ἐρεῖ· τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγε καὶ ἡ καρδία ἐν τῷ νοεῖν πεπλάτυνται πρὸς ὑμᾶς, ὦ Κορινθιοί· διὸ καὶ στενοχωρεῖσθε ὑπὸ ἐνοχλοῦσης ἀγνοίας. οὐκ ἐξ ἡμῶν ἔχετε τοῦτο· ἀπαιτοῦμεν γὰρ ὑμᾶς ὡς τέκνα ἀντιμισθίαν ἡμῖν παρασχεῖν διὰ τοῦ πλατύνειν ὑμῶν τὴν νόησιν πρὸς παραδοχὴν ἧς προσφέρομεν ὑμῖν παιδεύσεως. σπλάγχνα δὲ ἐνταῦθα ἐκλαβεῖν δεῖ οὐκ αἰσθητά· οὐ γὰρ περὶ σωματικῶν ἀλλὰ πνευματικῶν ὁ λόγος. 32 2 Κορ 6,14-16 Ἐκκλησιαστικῆ συνηθεία, μᾶλλον δὲ γραφικῆ σύζυγοι αἱ γαμεταὶ τοῖς ἀνδράσι λέγονται. κωλύει γοῦν καὶ διὰ τῶν προκειμένων ἑτερογαμίαν, γράφων· μὴ ἔσεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις, μονονουχὶ τοῦτο λέγων· πιστὸς ἀνὴρ μὴ ἀγέσθω ἄπιστον γαμετήν. σὺ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸν χρηστὸν Ἰησοῦ ζυγὸν ὑπάρχεις, ἐκείνη δὲ ὑπὸ ζυγὸν πονηροῦ τινός ἐστιν. ὁμοίως ἡ πίστιν ἔχουσα γυνὴ μὴ ζευγνύσθω ἀνθρώπῳ εἰδωλολάτρῃ. πείθει δὲ παραιτεῖσθαι τὴν ἑτεροζυγίαν, ἐπιφέρων τὰ πάντως ἐσόμενα φάσκων· ἢ τίς μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; καὶ τὰ ἐξῆς, ἐπεὶ γὰρ ὁ πιστὸς δικαιοσύνην ἔχει, καὶ φῶς ἐστὶ τοῦ κόσμου τυγχάνων ὑπὸ τὸν Χριστόν, ὁ δὲ ἄπιστος ἀνομίας ἐστὶ πλήρης ὡς διὰ τοῦτο σκότος εἶναι ὑποκείμενον τῷ Βελίῳ-πονηρὸς δὲ τις οὗτος-, οὐ δεῖ μερίδα τὸν πιστὸν ἔχειν μετ' ἀπίστου. αὐτὸς μὲν γὰρ ναὸς θεοῦ κατεσκεύασται, ὁ δὲ ἄπιστος εἰδώλων ὅθεν ἐπεὶ ἀμέτοχος ἀνομίας ἢ δικαιοσύνης, καὶ ἀκοινωνήτως ἔχει τὸ φῶς πρὸς τὸ σκότος. ἀλλ' οὐδὲ συμφωνία τῷ Χριστῷ πρὸς τὸν Βελίῳ ἐστίν, οὐδὲ ναὸς θεοῦ συγκατάθεσις τις μετὰ ναοῦ εἰδώλων, οὐ προσεληθεῖον γάμῳ τοιοῦτῳ· πλήσσει γὰρ τοῦτο πράσσωσιν ὁ πιστὸς, μετέχων ἀνομίας, ἀλλὰ καὶ κοινωνῶν τῷ σκότει καὶ πρὸς τὸν Βελίῳ αὐτομολῶν καὶ μερίδα τὴν ἄπιστον ἀσπαζόμενος. φύγωμεν τοιγαροῦν τὰ προειρημένα πάντα, ναὸς ὄντες τοῦ εἰρηκότος θεοῦ· ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. εἰ γὰρ υἱοὶ καὶ θυγατέρες θεοῦ γίνεσθε ἀφορισθέντες τῶν ἀκαθάρτων ἀπίστων, μὴ τῷ αὐτῷ ζυγῷ ὑποβάλητε ἑαυτοὺς ἵνα τῶν ἱερῶν τούτων ἀμοιβῶν τύχητε, καθάρισαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντων μiasμάτων τῶν ἐξ ἑτερογαμίας γινομένων σαρκίνων ὄντων· τότε γὰρ τὴν τοῦ πνεύματος πρακτικῶς καὶ τῷ φρονεῖν ἐπιτελέσετε ἀγιωσύνην.

2 Κορ 7,1 Στίζεται δὲ ἡ προκειμένη λέξις διαφόρως. οἱ μὲν γὰρ ἀναγινώσκουσιν· ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρῶς ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ὅπως μηδὲ σαρκὸς μηδὲ πνεύματος, τοῦτ' ἔστι τῆς ψυχῆς ἢ τῆς γνώμης, μολυσμὸν ἐξ ἀμαρτίας σχῶμεν· τότε γὰρ ἀναγκαίως ἔψεται ἐπιτελέσαι ἡμᾶς ἐν φόβῳ κυρίου ἀγιωσύνην ὥστε πνεύματι καὶ σώματι ἁγίους εἶναι. ἕτεροι δὲ ἀναγνόντες τὸ καθαρῶς ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, διαστέλλουσι 33 καὶ πνεύματος ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην. κρατύνουσι δὲ τὴν διαστολήν ταύτην ὅσοι θέλουσι, τὸ ἅγιον εἶναι πνεῦμα τὸ ἄνευ προσθήκης ἐν ταῖς γραφαῖς φερόμενον· φασὶ γὰρ τὴν γραφὴν δηλῶσαι βουλομένην τοῦτο, ὅπου μὲν ἅγιον ἢ θεοῦ πνεῦμα ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον λέγεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἄνευ προσθήκης ὡς ἐν τῷ αὐτῷ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, τοῦ ἐναντίου μετὰ προσθήκης ἀεὶ καλουμένου οὕτως πνεῦμα ἀκάθαρτον, πνεῦμα πονηρὸν, πνεῦμα δαιμονίου, καὶ εἴ πως ἄλλως μετὰ προσθήκης προφέρεται. 2 Κορ 7,2-5 Παρρησιάζεσθαι μέλλων μετὰ τῶν συνεκπεμπόντων τὴν ἐπιστολήν, φησὶ τοῖς Κορινθίοις· χωρήσατε, τοῦτ' ἔστιν ἐνέγκατε ἡμᾶς ἀπολογουμένους. οὐδενὶ ὑμῶν αἴτιοι ἀδικίας ἢ φθορᾶς ἢ πλεονεξίας γεγενήμεθα. ταῦτα δὲ παρρησιάζομαι, οὐ κατακρίνειν ὑμᾶς βουλόμενος· προεμαρτυράμη γὰρ ὅτι οὕτως ἐτοίμως ἔχετε ὡς ὑπεραποθανεῖν ἡμῶν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν· ἢ γὰρ

τοιαύτη τῆς προθυμίας ἐτοιμασία ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν παρεσκευάσθη. ὄθεν πολλὴν ὑπὲρ ὑμῶν καύχησιν ἔχων πλήρης εἰμὶ τῆς παραμυθίας ὑπερπεριττευούσης ἐν ἡμῖν τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐπὶ πᾶσιν ἧ ὑφιστάμεθα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κακῶσει. καὶ γὰρ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ἐληλυθότων ἄνεσιν οὐδεμίαν ἔσχεν ἢ σὰρξ ἡμῶν συνεχῶς προσπιπτόντων πειρασμῶν. ὅμως εἰ καὶ ἡ σὰρξ ἄνεσιν οὐκ ἔχει, τῷ πνεύματι γενναιάζομεν, ἐπεὶπερ οὐ στενοχωρούμεθα κἂν ἐν παντὶ θλιβώμεθα. ἐρμηνεύων δὲ τίνα ἦν τὰ θλίβοντα, ἐπήγαγε τὸ ἔξωθεν μὲν μάχας εἶναι, ἔσωθεν δὲ φόβους. καὶ τοῦτο διττῶς νοεῖται· πρότερον γὰρ λεκτέον ἔξωθεν μὲν μάχας ὑπάρχειν τοῖς ἀποστόλοις ἐκ τῶν διώκειν καὶ ἐπηρεάζειν βουλομένων ἀπίστων, ἔσωθεν δὲ φόβους τῷ τοὺς δοκοῦντας ἔσω τῆς ἐκκλησίας καὶ πίστεως εἶναι ἀνερματίστως καὶ ἀβεβαίως ἔχειν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸ παλίμβολον τῶν Κορινθίων τῷ ταχὺ παράγεσθαι ἀπὸ τῶν δογμάτων τῆς ἀληθείας, ὄθεν φησὶ πρὸς αὐτούς· φοβοῦμαι μὴ πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὐάν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν. ἐτέρως δὲ νοηθεῖ τὸ ἔξωθεν μάχαι, τοῦτ' ἔστιν αἱ καθ' ἡμῶν ἐπαναστάσεις γινόμεναι· τὰ ἔξωθεν ἡμῶν θλίβουσιν οὐ χωροῦσαι μέχρι τοῦ ταραῖσαι τὴν καρδίαν. ὅμως εἰ καὶ ἀτάραχος ἡ ψυχὴ, ἀλλ' οὖν ἔνδον εἰσὶ φόβοι οἱ περὶ μεταπτώσεως· τρεπτοὶ γὰρ ἔσμεν. 34 2 Kor 7,6-9 Ὁ διδοὺς τοῖς ταπεινοῖς χάριν θεὸς παρακαλεῖ αὐτούς, παραμυθίαν ὀρέγων, ὅπως τλητικῶς τὰ ἐπίπονα φέρωσιν· παρεμυθήσατο καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ ἀφ' ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίᾳ Τίτου. οὐ μόνη δὲ ἡ παρουσία αὐτοῦ παρεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπαγγελία ἡ περὶ ὑμῶν· ἔφασκε γὰρ ἦν ἐνεδείξασθε εἰς αὐτὸν κατὰ θεὸν σπουδῆν. ἐπέτεινε δὲ ἡμῖν τὰ τῆς ἰλαρότητος γινώσκουσιν ὡς πολλὴν διάθεσιν καὶ σπλάγχνα ὑπερβαλλόντως ἀποσώζει πρὸς ὑμᾶς. πρὸς τούτοις ἐπήγγειλε καὶ ζῆλον καὶ ὄδυρμόν καὶ πόθον ἔχειν ὑμᾶς ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς μηκέτι διστάζειν περὶ τοῦ λελυπῆσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν γενομένων ἐλέγχων ἐκ τῆς προτέρας ἐπιστολῆς· ἐμάνθανον γὰρ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὡς ἡ λύπη πρὸς ὀλίγον ὑπάρξασα ἐκ τῶν γραφέντων, σπέρμα καὶ ἀφορμὴ μεγίστης εὐφροσύνης γέγονεν. 2 Kor 7,12 Ἀδικήσαντα λέγει τὸν γυναῖκα τοῦ πατρὸς ἐσχηκότα, ἀδικηθέντα δὲ ἦτοι τὸν πατέρα οὗ τὴν γυναῖκα εἶχεν κἂν τεθνηκῶς ἦ, ἢ τὸν νόμον τὸν κωλύοντα γάμον τοιοῦτον· ἐνῆν γάρ, εἴπερ αὐτῶν χάριν προηγουμένως ἡ προσφώνησις ἐγένετο, μὴ κοινήν ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους βλέπουσαν ποιῆσαι ἐπιστολήν. διὸ ἠγητέον, μὴ ἐκείνων ἔνεκα ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ γνωσθῆναι τὴν σπουδῆν ὑμῶν τὴν πρὸς τὸ ὑπακοῦν κευχάραχθαι τὴν εἰρημένην προσφώνησιν· περὶ ταύτης γὰρ αἰεὶ καυχῶμαι Μακεδόσιν εἰς ζῆλον τὸν αὐτὸν προτρεπόμενος. ἐδεδίειν γοῦν, μὴ καταισχυθῶ ὑμῶν μὴ δεόντως τὴν λύπην δεξαμένων. ἐπεὶ οὖν οὐχ οὕτω γεγένηται, κατὰ θεὸν ὑμῶν λυπηθέντων ὡς πολλὴν ἀκολουθῆσαι μετάνοιαν, χαίρω θαρρῶν ἐν παντὶ τοιοῦτῳ ἐν ὑμῖν. 2 Kor 7,13-15 Πρὸς ταύτη τῇ χαρᾷ ἐπετάθη ἡ παράκλησις καὶ ἡ παραμυθία ἡμῶν Τίτου μαρτυροῦντος περὶ τῆς ὑμετέρας σὺν ἀγιότητι σπουδῆς· ἀναπεπαῦσθαι γὰρ τὸ πνεῦμα φησὶν ἐκ τῆς ὑμετέρας ὑπακοῆς, ἐπεὶπερ οὕτως εὖρεν ἔχοντας, ὡς ἐκάστοτε ἀνήγγελλον αὐτῷ περὶ ὑπακοῆς ὑμῶν. ἀναπαύεται δὲ τινος τὸ πνεῦμα, ὅταν παρὰ τῶν αἰτίων τῆς ἀναπαύσεως δέχεται κατ' εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν πράξεις καὶ πιστὸν κατὰ τὴν ἀλήθειαν φρόνημα, τῶν τὰ ἡδέα τοῦ βίου παρὰ τῶν εὐφραινόντων δεχομένων κατὰ σάρκα ἀναπαυομένων ἀλλ' οὐ κατὰ πνεῦμα. πάνυ γὰρ ἀνακτᾶται ἡμᾶς ὁ Τίτος συνεχῶς ἀπαγγέλλων τὴν περὶ τὰ 35 καλὰ ὑπακοὴν ὑμῶν· τοῦτο δὲ αὐτὸ τερπωλῆς αἴτιον γίνεται, ὅτι ὡσπερ τὰ ἄλλα μετὰ τοῦ ἀληθεύειν αἰεὶ λέγοντες ὥφθημεν.

2 Kor 8,10-15 Οὐκ ἀναγκάζει ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος μεταδιδόναι ὃ μὴ ἔχει τις, ἀλλ' ὃ ἔχει παρέχεσθαι προθύμως. κατορθωθήσεται δὲ τοῦτο ῥᾶστα σκοπήσασι τίνες

οί κοινωνούμενοι· ἅγιοι δέ εἰσι καὶ θεοῦ θεραπευταὶ οὗτοι. διὸ καὶ ἐλπίζομεν ἀντίδοσιν ἔσσεσθαι· ἱκανοὶ γὰρ ἀνθ' ὧν δέχονται αἰσθητῶν νοητὰ παρασχεῖν. οὕτω γὰρ ἰσότης καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἔσται, ὡς ἐπὶ τῆς δόσεως τοῦ μάννα γεγένηται, οὐδὲ τοῦ τὸ ὀλίγον ἔχοντος ἐλαττουμένου οὐδὲ πλεονάζοντος τοῦ πολὺ ἔχοντος· ἀνισότης γὰρ μένει, ὅταν τῶν ἁγίων ἐπουράνια ἔχόντων, ὑμῶν δὲ ἐπίγεια κεκτημένων, ἀντίδοσις μὴ γίνηται. ὅθεν σπεύρατε σαρκικὰ ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, ἵνα θερίσητε ἐξ αὐτῶν τὰ πνευματικά· οὕτω γὰρ ἰσότης ἔσται προσλαμβάνόντων ὑμῶν τῶν μεγάλων, κάκεινων τῶν μικρῶν· ἔξετε γὰρ μετὰ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα, κάκεινοι μετὰ τῶν μεγάλων τὰ μικρά. αὕτη δὲ ἰσότης ὑπαρχθήσεται κατὰ τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον. 2 Κορ 8,-24 Ταῦτα γράφω οὐχ ὑμῖν ἀπολογούμενος—οἶδα γὰρ ὡς διάκεισθε περὶ ἡμῶν—ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς μὴ μόνον ἐνώπιον κυρίου ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἔργα ἀγαθὰ ἔχειν προνοώμεθα. ὅτι μὲν γὰρ ἐπίσταται θεὸς οἷα προθέσει ὑπηρετοῦμεν, οὐκ ἀμφιβάλλεται· ὅτι δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων φροντίζειν προσήκει, ὅπως μὴ ἀπατηθῶσι πρὸς φενάκων καὶ σοφιστικῶν, σπουδάζειν δεῖ. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ προτιθέμενος θεῷ προηγουμένως ἀρέσκειν εἶτα ἀνθρώποις, οὐκ ἀνθρωπάρεσκος, ἀλλ' ὁ αὐτὸ τοῦτο μόνον προηρημένος θνητοῖς ἀποδέκτως ζῆν, κἂν μὴ θεὸς ἀποδέχεται. Καὶ ἐγκωμιάσας αὐτὸν ἀπὸ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς ἐκείνους ἀγάπης ἐπαίρει, σπέρματα αὐτοῖς προαποτιθέμενος τῆς πρὸς Κορινθίους ἀγάπης, ὥστε καὶ ταύτη πλείονα γενέσθαι τὴν εἰσφοράν. καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ἀπέδειξεν αὐτῶν τὴν ἀρετὴν, παρακαλεῖ καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν. 36

2 Κορ 10,1-2 Αὐτὸς ἐγὼ ὁ διδάσκαλος ὑμῶν καὶ γράφων τὰ προκείμενα, παρακαλῶ κατ' ἀρετὴν ἣν Χριστὸς μοι δέδωκεν—ἔστι δὲ πραότης καὶ ἐπιείκεια—θαρρήσαι ἔτι μακρὰν τυγχάνων τῇ ὑποταγῇ ὑμῶν, ὡς ὀφθῆναί με ταπεινὸν παρόντα· ὅταν γὰρ ἐπιδημήσας εὗρω τὰ τῆς προτροπῆς εἰς ἔργα μεταβαλόντας, μετρίως τὴν γνώμην σὺν πραότητι πολλῇ συνδιατρίψω ὑμῖν. ὅθεν δέομαι μὴ παρὼν θαρρήσαι οὕτως ὡς φέρειν πρόσωπον ἐλέγχοντος καὶ πλήττοντος διδασκάλου, ὅπως μὴ ἀναγκασθῶ τῇ σὺν παρρησίᾳ πεποιθήσει διδασκάλου τολμήσαι κατὰ τινων λογιζομένων βαδίζειν ἡμᾶς κατὰ σάρκα. ἢ οὐ κατὰ σάρκα ἀναστρέφεσθαι νομίσειέν τις, ὅταν οἰηθῇ μὴ τοῦ πράγματος χάριν ταῦτα ἡμᾶς γεγραφέναι, ἀλλ' ὅπως δόξωμεν μεγάλοι τινὲς εἶναι, ὑμῶν ὑπηκόων καὶ πλείονα συνεισφερόντων γινομένων; θεὸς γὰρ μαρτυρεῖ καὶ ἀνθρώπων πλείονες, ὅτι τῆς διακονίας ὅπως δασιλῆς γένηται, καὶ οὐκ ἄλλου τινὸς ἀνθρωπίνου χάριν γέγονε τὰ τῆς συμβουλῆς. 2 Κορ 10, 3-7 Τὸ προκείμενον νόησιν ἔχει τοῦ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ γραφομένου ἔχοντος οὕτως· ἐπὶ γῆς περιπατοῦντες ἐν οὐρανῷ ἔχομεν τὸ πολίτευμα· καὶ γὰρ ταῦτ' εἶη τὸ κατὰ σάρκα καὶ ἐπὶ γῆς περιπατεῖν, καὶ τὸ μὴ κατὰ σάρκα στρατεύεσθαι τοῦ τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανῷ. κατὰ σάρκα δὲ στρατεύεσθαι λέγει οὐ πάντως τοὺς εἰς πόλεμον παρεσκευασμένους, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς σαρκίνους καὶ διὰ τοῦτο πεπραμένους ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, οἷοι ἦσαν περὶ ὧν εἴρηται· οὐ μὴ καταμείνη τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. οἱ τούτους ὑπερاناβεβηκότες ὡς τὸ φρόνημα καὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς πάλιν κατὰ πνεῦμα στρατεύονται τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων Χριστῷ. διὸ ἵνα ἀρέσωσι τῷ στρατεύσαντι, οὐκ ἐμπλέκονται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, τοῦτ' ἔστι τοῖς ὑλικοῖς. ἀμέλει γοῦν ἃ φέρουσιν ὄπλα οὐκ αἰσθητὰ καὶ σωματικά—ἀσθενῆ γὰρ ταῦτα—ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ εἰσιν. καθαιροῦσι γοῦν οἱ χρώμενοι τούτοις τὰς ὀχυρότητας τῶν ἀπατηλῶν λόγων πάνυ σοφιστικῶς κατεσκευασμένων πρὸς τῶν ἑτεροδόξων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄντα ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ὑψώματα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ ἐπαιρόμενα· οἱ γὰρ ἀντιπαττόμενοι τῇ γνώσει

τῆς ἀληθείας, ἀσεβῆ καὶ ἄθεα δόγματα παρεισάγοντες, τῇ δεινότητι τῶν λόγων φρούρια ὄχυρά οἰκοδομοῦντες, ἔνδον αὐτῶν χωροῦντες ἡγοῦνται εἶναι ἀκατα 37 μάχητοι. πρὸς τούτοις ἃ διδασκαλικῶς δῆθεν σὺν φαινομένη ἀποδείξει προφέρουσι μάταιον ὕψος ἔχοντα, ψευδεῖ νοήσει ἐπαίρεται ὡς ἀνωτέρω χωροῦντα τῆς ἐκκλησιαστικῆς γνώμης ὀνομαζομένης “γνώσεως θεοῦ”. αὐτὸς γὰρ αὐτοῖς τοῖς ἀξίοις παρέχει. ἔνεκα γοῦν τοῦ καθαιρῆσαι τὰ προειρημένα ὑψώματα καὶ ὄχυρώματα, ἐνδυσάμενοι τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ κατὰ πνεῦμα, τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ στρατευόμεθα. διαλύομεν γοῦν τοὺς σοφιστικούς αὐτῶν λόγους, καὶ τὰ δόγματα διελέγχομεν. ἀμέλει γοῦν πᾶν νόημα τῶν ἠπατημένων κεκρατημένων ὑπὸ τῶν ἀπατεῶνων, ἀλλὰ καὶ ἀνατραφέν ἐν χώρᾳ τῇ ἐκείνων αἰχμαλωτίζοντες φέρομεν πρὸς τὸ ὑπακοῦσαι τῷ Χριστῷ. δυνατὸν ἐκλαβεῖν καὶ οὕτως· πᾶν νόημα τὸ ὅπως ποτὲ ἐν τινι διδασκαλίᾳ φερόμενον ἀνάγκη καὶ βία μετοικίζοντες πρὸς τὸ πείσαι ὑπακοῦσαι τῷ Χριστῷ φέρομεν. οὕτω γὰρ τὸ Ἀθήνησιν ἀνακείμενον βωμῷ ἐπίγραμμα, ἐμφαῖνον πολλῶν θεῶν νόημα, ἐλκύσας ὁ ταῦτα γράφων μετήνεγκεν εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, φήσας· ὃν οὐκ ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ἀγνοούμενον δὲ πλῆθος θεῶν ἐδήλου τὸ ἐπίγραμμα. ὅταν οὖν πᾶν νόημα αἰχμαλωτισθῆ εἰς ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, τὸ τῆνικάδε ἐτοίμως ἔξομεν κατὰ πάσης παρακοῆς ἐπαγαγεῖν ἐκδίκησιν, ὡσπερ οἱ αἰχμαλώτους λαβόντες ἐν τῷ νενικηκέναι ἔθνος τι θαρραλέοι γίνονται εἰς τὸ ὑποσκάψαι τὴν χώραν ἐκείνων. Τούτοις ἐπιφέρει πρὸς αὐτοῖς οἷς ἔγραψεν· ὅταν ἡ ὑπακοὴ ὑμῶν πληρωθῆ, τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. διαφόρως δὲ ἐστὶν ἐπιστῆσαι τῇ λέξει ταύτῃ· εἰ μὲν γὰρ προστακτικῶς ἐκφέροιο, σημαίνει τόδε· ὅταν διὰ συγκαταθέσεως τῆς πρὸς τὴν θεῖαν διδασκαλίαν πληρωθῆ ὑμῶν ἡ ὑπακοή, ὡς Κορίνθιοι, τὰ κατὰ πρόσωπον σκοπεῖτε· οὕτω γὰρ γνώσεσθε τοὺς δορὰν προβάτου περικειμένους, ἔνδον ὄντας λύκους ἄρπαγας, καὶ τοὺς ὄντως γησίους διδασκάλους, οἷς εἴρηται· ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὕτω δὲ σκοπήσασιν ὑμῖν γνωσθήσονται οἱ ἀπατεῶνες οὓς καὶ ἐκβαλεῖτε, καὶ οἱ ἀληθῶς ἀπόστολοι Χριστοῦ οἷς καὶ πεισθῆναι προθύμως ἐθέλησατε. τούτῳ συνάδει τὸ ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς, εἰ δὲ ὀριστικῶς ἐκφέροιο τὸ κατὰ πρόσωπον βλέπετε, τοιαύτην ὑποβάλλει νόησιν· τὴν διάθεσιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν τὴν δύναμιν κρίνετε, εἰς τὸ πρόσωπον αἰετῶν λεγόντων ἀτενίζοντες, ἀπατῶμενοι πρὸς τῶν μόνης τῆς ἔξω φανείας ἐπιμελουμένων. ἂν τις οὖν 38 λύκος ὢν ἐπιψεύσῃται εἶναι πρόβατον μόνον κώδιον ἐπιφερόμενος, τοῦτον δέχεσθε ψευδαπόστολον, καὶ τὸν δὲ προφήτην ὄντα ὡς ἀπόστολον καὶ προφήτην. ἀμέλει γοῦν τινες προσποιησάμενοι εἶναι Χριστοῦ μαθηταί, ἀληθείᾳ δὲ ὄντες γνώριμοι τοῦ μετασχηματιζομένου εἰς ἄγγελον φωτός, ἀπάτην ἐποίησαν παρ' ὑμῖν τισιν, ὡς οὐκ οὔσης ἀναστάσεως νεκρῶν οὐδὲ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἐπιδιαμενούσης μετὰ τὸν τοῦ σώματος χωρισμόν. ἀμφιβόλως τοίνυν ἔχοντος τοῦ πῶς ἐξενήνεκται, τοῦ κατὰ πρόσωπον βλέπετε, τῆς προτέρας νοήσεως κρατούσης διδασκαλικῶς. 2 Κορ 10,17-18 Ἐλέγξας αὐτάρκως τοὺς τάναντία διδάσκοντας ὡς μάτην αὐχοῦντας εἶναι Χριστοῦ, ἀναγκαίως ἐπήγαγεν δεῖν καυχᾶσθαι ἐν κυρίῳ τὸν ἀμέμπτως καὶ εἰλικρινῶς δόξης ἐφιέμενον· οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν ἀποδεικνύς εἶναι δόκιμον πάντως ἐστὶ τοιοῦτος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος διὰ μαρτυρίας συνέστησεν. ἀμέλει γοῦν ὁ περὶ τὸν Φαρισαῖον λόγος ὃς φήσας· οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δόκιμος ἀλλ' ἀδόκιμος ὡφθη, δικαιοθένης παρ' αὐτὸν τοῦ ἔξαγορευσαντος τὰ ἴδια ἁμαρτήματα τελώνου. οἱ δὲ ἅγιοι δόκιμοι καὶ ἀναντίρρητοι τυγχάνουσι συσταθέντες ὑπὸ θεοῦ. τῷ γοῦν γράφοντι τὰ προκείμενα ἐμαρτύρησεν εἰπὼν περὶ αὐτοῦ τῷ Ἀνανίᾳ· σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστὶν οὗτος. ἀλλὰ καὶ τοῖς

ἀποστόλοις πᾶσιν ἢ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος γενομένη ἐκλογή μαρτυρεῖ, ὡς καὶ αὐτοὺς μὴ ἑαυτοὺς συνεσταλκέναι, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐσχηκέναι τοῦτο.

2 Κορ 11,1-3 Δείξας ὡς οὐ σοφῶν ἀλλ' ἀφρόνων ἐστὶ τὸ αὐτοὺς ἐπαινεῖν, καὶ ὅτι Κορίνθιοι μᾶλλον ὑπὸ τῶν τοιούτων ψυχαγωγοῦνται, φησὶ πρὸς αὐτούς· ὦφελον ἀνείχεσθέ μου λέγοντος περὶ ἑμαυτοῦ ὃ κάκεινοι λέγουσι περὶ ἑαυτῶν· καὶ γὰρ ἔχων ἀληθῆ πολλὰ γράφειν παρητησάμην ἄν, ἐπιστάμενος ὡς ἀφρόνων τυγχάνει τὸ περιαιτολογεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέχεσθε τῶν οὕτω λεγόντων, ἐρῶ κἀγώ, οὐχ ὅπως ἔπαινον θηρεύσω, ἀλλ' ὠφελείας ὑμῖν αἴτιος γένωμαι· κατὰ θεὸν γὰρ ὑμᾶς ζηλῶ, οὐ βουλόμενος φθαρῆσεσθαι τὰ νοήματα ὑμῶν πρὸς τινος τῶν κακῶν λεγόντων. καὶ ἀκολούθως γε τὸν προειρημένον ζῆλον ἔχω, ἐπεὶ τῷ ἀληθῶς ἐνὶ ἀνδρὶ Χριστῷ ἐμνηστευσάμην τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν οὕσαν παρθένον ἀγνήν. δέος δέ, μὴ ὡς τὴν μητέρα τοῦ γένους ἡμῶν ἔφθειρεν ὁ ὄφις πανουργία χρησάμενος, φθαρῆτε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ ψευδοδιδασκάλων δι' ἀκεραιότητα ἣν ἔχετε· εὐφῆμως δὲ ταύτην εὐχέρειαν οὕσαν ἀπλό 39 τητα ὠνόμασεν. γινώσεται δέ τις ὡς πανουργία τοῦ ὄφεως ἐξηπατήθη Εὐα, ἐπιστήσας ὡς παρεποίησε τὴν θείαν ἐντολήν τοῦ θεοῦ εἰπόντος· ἀπὸ παντὸς ζύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ τὰ ἐξῆς. τὸ γὰρ προσταγὲν καθ' ὅλου εἰς τὸ ἀντικείμενον σοφιστικῶς μετήγαγεν. 2 Κορ 11,7-10 Ἡ δοκεῖτε ὅτι δωρεὰν τὸ εὐαγγέλιον ὑμῖν διακονήσας ἡμάρτον ἑμαυτὸν ταπεινῶν; κατηγόρησα ἑμαυτοῦ, ὅπως δόξητε ὑποῦσθαι, ἐπὶ τῷ δῆθεν ἀληθεύειν κατ' ἑμαυτοῦ ὡς ἡμαρτηκός, ἐπεὶ μὴ ἔλαβον μισθὸν τοῦ εὐαγγελίου. ἴστε δὲ ὅτι οὐ μόνον ἀποδημῶν ὑμῶν παρητησάμην λαβεῖν τι, ἀλλὰ καὶ παρῶν τῇ πατρίδι ὑμῶν, ὑστερηθεὶς τῶν ἀναγκαίων ἐπιλειψάντων, οὐ φορτικός γεγένημαι ἄλλων ἐκκλησιῶν τὴν χρεῖαν ἀποπληρωσασῶν· καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ Μακεδονίας πρὸς με ἐλθόντες ἀδελφοὶ τὰ πρὸς τὰς χρεῖας παρέσχον. αὕτη δὲ ἡ παρρησία σώζεται μοι πρὸς πάσας τὰς τῆς Ἀχαΐας ἐκκλησίας· φυλάξω δὲ αὐτὴν ταύτην τὴν πρόθεσιν, ἵνα ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὥσπερ ἐτήρησα ἑμαυτὸν καὶ τηρήσω. 2 Κορ 11,12 Οὐ γὰρ μισοῦντες τοῦτο πράττομεν, ἀλλ' ἵνα ἐκκόψωμεν πᾶσαν πρόφασιν τῶν ποθοῦντων ἀφορμὰς εὐρίσκειν διαβολῆς, ἵνα κἂν ἀυχεῖν δοκῶσι τὸ μὴ λαμβάνειν τι παρά τινος οἱ ἀπατεῶνες, εὐρεθῶσιν ὡς καὶ ἡμεῖς· οὐ γὰρ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι, ἀλλ' αὐτοὶ ὡς ἡμεῖς εὐρεθήσονται. εἰ δὲ ἔστιν ἀληθεύοντα παρρησιάσασθαι, τῷ δοκεῖν ὡς ἡμεῖς εὐρίσκονται· ἡμεῖς γὰρ ἀληθεῖ προθέσει μετερχόμεθα τὴν λεχθεῖσαν οἰκονομίαν, αὐτοὶ δὲ ἐπιμορφαζόμενοι τὸ καλὸν οὐκ εἶναι τοιοῦτοι, ἀλλὰ δοκεῖν εἶναι ποθοῦντες. 2 Κορ 11,13-15 Οἱ τῷ ὄντι ἀπόστολοι ἐργάται ἄνευ προσθήκης εἴρηται ἐν τῷ δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ἵνα ἐργάτας ἐκβάλλῃ, καὶ ἔτι ἄξιός ἐστιν ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. οὗτοι δὲ περὶ ὧν γράφω, ἐνταῦθα μὲν ἐργάται δόλιοι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπιστολῇ ἐργάται κακοὶ ὀνομάζονται. μετασηματίζονται οὖν εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ, οὐκ ὄντες τοιοῦτοι ἀλλὰ σχήματι μόνῳ ἀπατῶντες, προαίρεσιν τὴν αὐτὴν ἔχοντες τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ τὴν γνώμην λύκοι ἄρπαγες ὄντες περιβάλλονται κώδια, ἵνα δόξωσιν εἶναι πρόβατα. τοῦτο εἰπὼν περὶ αὐτῶν δείκνυσιν ὡς οὐ παράδοξον 40 τὸ εἰρημένον· εἰ γὰρ ὁ αἴτιος τυγχάνων τοῦ τοιούτους αὐτοὺς εἶναι– διάβολος δὲ οὗτος–ὑποκρίνεται ἄγγελος εἶναι φωτός, σκότους ὑπάρχων, ἀκολούθως οἱ πρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ πλανᾶν ὀδηγούμενοι μεταχαράττουσιν ἑαυτοὺς ὡς ὑποληφθῆναι ἀκεραίοις, ὅτι διάκονοι δικαιοσύνης εἰσίν. ἰστέον ὅτι τὸ μετασηματίζεσθαι τὸν σατανᾶν εἰς ἄγγελον φωτός καταχρηστικώτερον εἴρηται· κυρίως γὰρ μετασηματισμὸς ἐπὶ σωμάτων ἀμειβόντων σώματα κατηγορεῖται. μᾶλλον οὖν ἢ προκειμένη λέξις δηλοῖ τὸν ἐπιμορφαζόμενον τὸ φῶς ἀγνοίας καὶ τοῦ λοιποῦ σκότους πλήρη ὄντα. ἐὰν δὲ σκότους ἀκούῃ τις εἶναι τὸν

μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτός, μὴ κατ' οὐσίαν εἶναι αὐτὸν τοιοῦτον ὑπολαμβάνετω—ἀσεβῆς γὰρ ἡ δόξα αὕτη Μανιχαϊκὴ οὐσα— ὁ γὰρ διάβολος ἰδίᾳ προθέσει κακὸς καὶ σκότος ἐστίν, ὡς αὐτὴ ἰδίᾳ προαιρέσει χάριν τοῦ ἀπατήσαι ὑποκρίνεται τὸ φῶς, ἵν' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ἔχειν νομισθῇ. κἂν τοίνυν ἀπατῶσιν τινὰς τῷ μετασχηματίζεσθαι εἰς τὰ προειρημένα, ἀλλ' οὖν τέλος κατάλληλον τοῖς πράττουσιν ἔξουσι, σὺν διαβόλῳ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ὡς διάκονοι αὐτοῦ ἀπελευσόμενοι. 2 Κορ 11,21-22 Ἡ ἐνταῦθα λεγομένη ἀφροσύνη οὐ καθάπαξ ἐστὶ τοιαύτη· οἰκονομικῶς γὰρ ἐπιτελουμένη σφοδροτάτης συνέσεως ἐστὶ πλήρης. ἀποδίδωσι πρὸς τὸ ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ σάρκα, κἀγὼ καυχῆσομαι, τὸ Ἑβραῖοί εἰσι καὶ Ἰσραηλῖται καὶ Ἀβραὰμ σπέρμα; κἀγὼ. προηγουμένη δὲ αὐτῷ δόξα τὸ πνευματικῶς εἶναι ταῦτα.

2 Κορ 12,1-5 Μετελήλυθεν εἰς τὸ ἀπαγγεῖλαι ὑπαρχθείσας θεοπέμπτους ὄπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις, καὶ ταύτας μὲν ἐπὶ μέγεθος θεότητος ἐμφαίνων οὐχ ἑαυτῷ προσῆψεν, ἀλλ' ὡς περὶ ἐτέρου ἀπαγγέλλει, τὰ τῆς ἀσθενείας καυχήματα εἰς ἴδιον πρόσωπον τάξας. εἰκότως δὲ τῷ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπῳ ἀνέθηκε τὴν ἐγκειμένην θεωρίαν, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐχ ἐτέρως ἐστὶν ἀξιωθῆναι τηλικούτων ἀλλ' ἢ ἐν θεῷ λόγῳ σοφία τε καὶ ἀληθεία καὶ ἀγιασμῷ γεγενημένῳ· πάντα γὰρ ταῦτα ὁ Χριστὸς ἐστίν. οὗτος ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος ἠρπάγη ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ· πότερον ἐν σώματι ἢ ἐκτὸς τούτου οὐκ οἶδα. καὶ ὁ μὲν τις ἐρεῖ ἐκατέρως δυνατῶς 41 ἔχειν τὸ γραφόμενον· ἠρπάγη γὰρ καὶ Ἡλίας ἐν σώματι τυγχάνων, καὶ ἀνελήφθη Ἀμβακοῦ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὸ σῶμα φορῶν, μετέβη μετεωρισθεὶς ὑπὸ ἀγγέλου βουλήσει θεοῦ. ἕτερος δὲ φησὶν· ὡσπερ ἐπὶ τῆς γῆς τις περιπατῶν ἐν οὐρανῷ τὸ πολίτευμα ἔχει δύναται, ἀλλὰ καὶ συγκαθίσει Χριστῷ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, οὕτω περικείμενός τις τὸ σῶμα ἔτι οἷός τε ἐστὶ νοῦ ὄπτασία ποδηγούμενος ἐν οὐρανῷ καὶ τῷ παραδείσῳ γενέσθαι. ἄλλος δὲ τις ἐρεῖ, ὅτι εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος γράφειν αὐτὸν οὐ περὶ τοῦ ἰδίου σώματος οὐ περιέκειται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ περὶ τοῦ καθ' ὅλου, ἵν' ἢ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· ἠρπάγη ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ εἰς τὸν παράδεισον, πότερον δὲ σῶμα ταῦτα ἢ ἀσώματον, οὐκ οἶδα· ἀνάκειται γὰρ ἡ εἶδησις τούτων τῷ πατρὶ τῆς σοφίας, θεῷ. ἔχει δὲ καὶ τὸ ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀμφιβολίαν· σημαίνεται γὰρ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας ὅτε μὲν τὸ πλειόνων ὄντων οὐρανῶν ἕως τρίτου γεγονέναι αὐτὸν ἐπὶ τῷ τὰ ἐκεῖσε πράγματα κατανοῆσαι—ἀριθμείσθω δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ στερεώματος· οὗτος γὰρ πρῶτος οὐρανοῦ τοῖς ἀναλαμβάνομενοις ἅπαντα—, ὅτε δὲ τὸ ἐνὸς ὄντος οὐρανοῦ μέχρι τρίτου μορίου αὐτὸν ἐφθακέναι. ὁποτέρως δὲ ἔχει, θεὸς ἂν εἰδείη καὶ ᾧ ἂν αὐτὸς φανερώσῃ· ὅμως δύο ἀρπαγαὶ εἰσι δηλούμεναι ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ ἕως εἰς τὸν παράδεισον. λεκτέον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένους, ὡς οὐδὲν εἶπεν περὶ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ ὡς ἀκηκῶς τι ἢ θεασάμενός ἐστιν· περὶ γὰρ τοῦ ἀπαγγείλαντος ὡς ἤκουσεν ἐν αὐτῷ ἄρρητα ῥήματα, ἃ μὴ δυνατὸν ἀνθρώπῳ εἰπεῖν—εἰ μὴ ἄρα κατὰ κοινῆς τῆς λάβῃ τὸ “ἤκουσα ἄρρητα ῥήματα ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ ἢ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὸν παράδεισον”. ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι, δηλοῦται ὅτι παιδευτήριον θείων μαθημάτων ὁ παράδεισός ἐστιν. τί δὲ βούλεται καὶ τὰ ἄρρητα ῥήματα; ἴστεον ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ συλλαβαῖς καὶ φωναῖς χρᾶσθαι τὸν λέγοντα αὐτά, ἄρρητα τυγχάνειν, ὅσον δὲ ἔχουσι τὸ ἀληθὲς ἐν θείᾳ νοήσει τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα, ῥήματά ἐστιν· ἀκούεται δὲ ταῦτα οὐκ αἰσθήσεως ἀντιλήψει ἀλλὰ θεωρίᾳ νοήσεως θείας. ἀμέλει γοῦν ὁ θεὸς λόγος αὐτὸς ὢν ὁ Χριστὸς, οὐ Παύλῳ ἀλλ' ἐν Παύλῳ λαλεῖ· οὕτω δὲ ἐδίδασκε καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν προφητῶν γινόμενος. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς ἀγίοις λαλεῖ ὁ σωτὴρ, ἄρρητά ἐστὶ τὰ λεγόμενα· εἰ γὰρ ῥητὰ ἦν, ἔπληττεν αὐτῶν τὴν ἀκοήν, καὶ οὐκ ἐν αὐτοῖς ἀλλ' αὐτοῖς

ἐλάλει. εὖ δὲ καὶ τὸ εἰπεῖν οὐκ ἔξδὸν ἀνθρώπῳ λαλήσαι· ἀκοῦσαι μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ δυνατὸν νόησιν πεφωτισμένην ἔχοντι, λαλήσαι δὲ αὐτὰ ἀδύνατον φωναῖς καὶ συλλαβαῖς· τούτων γὰρ εἰσι λαλητικοί. τὸ ἔξδὸν ἀντὶ τοῦ δυνατὸν εἴρηται, οὐκ ἐνταῦθα μόνον ἀλλὰ 42 καὶ ἐν ἑτέραις ἐπιστολαῖς τοῦ ταῦτα γράφοντος· τὸ γὰρ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει, ἴσον ἐστὶ τοῦ πάντα δύνασθαι. Εἰπὼν δὲ τὰς θείας ἀποκαλύψεις καὶ ὀπτασίας ἀναγκαίως ἐπήγαγεν· ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ὄντος ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἑμαυτοῦ ἐν μόνοις τοῖς προειρημένοις ἀσθενήμασι παρρησιάζομαι. ταῦτα δὲ λέγων οὐκ ἄλλος ἐστὶ τοῦ θεωρήσαντος τὰς ὀπτασίας· πλὴν εἰ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν, ἐπινοία διαφέρει, πῆ μὲν νοούμενος ὡς ἄνθρωπος ἀσθενῆς διὰ τὴν τῆς συγκαταβάσεως πρόθεσιν, πῆ δὲ ὡς ὑπεραναβεβηκῶς καὶ ἐν Χριστῷ ὢν διὰ τὴν θεωρίαν. 2 Κορ 12,7-9 Ἔτεροι δὲ μὴ βουλόμενοι ἀφορμὴν διδόναι καὶ μηδένα τρόπον ἰσχύειν τὸν πονηρὸν ἐμποιεῖν τινα νοσήματα, μηδὲ ἀνεχόμενοι τοὺς τελείους ἄνδρας περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν τοῦ σώματος ὑγείαν· ἴσασι γὰρ κατεξανίστασθαι τῶν ἐπιπόνων· φήσουσιν· πολλὰς καὶ μεγάλας θεωρίας εἰληφώς τις, εἰ μὴ νύττοιτο ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, μέγα φρονήσει ἐφ' ἑαυτῷ. ὅπως ἂν μὴ ἔχοι χώραν, ἢ φρουροῦσα τὸ ἡγεμονικὸν θεοῦ δύναμις πολλάκις οἰκονομεῖ τὸν φρουρούμενον ἔξω γενέσθαι τῆς ὑπ' αὐτῆς σκέπης, ὡς παρεῖδυσιν λαβεῖν ἀνθρώπινον λογισμόν. καὶ ἐπεὶ μυσάττονται οἱ τέλειοι ἄνδρες καὶ τὸν ἐν διανοίᾳ μολυσμόν, μέγαν κόνδυλον ἔχειν οἴονται, κὰν ἐνθύμημά τι ὑποβληθῆι αὐτοῖς ὑπ' ἀγγέλου σατανικοῦ. ἀμέλει γοῦν παρακαλοῦσι καὶ ἀπὸ κρυφίων καθαρισθῆναι καὶ μηδὲν αὐτοῖς συνειδέναί φαῦλον. καὶ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, κονδυλιζόμενος ἔγνω καταφυγεῖν θεῷ, ὡς δηλοῖ γράψας· ὑπὲρ τούτου τοῦ ἐνοχλοῦντος σατανικοῦ ἀγγέλου τρίς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα μακρὰν μου γένηται. καὶ εἶπεν μοι ὃν παρεκάλεσα κύριος· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· γνώση γὰρ δι' αὐτὴν ὡς οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει, ἀλλ' ἡμετέρα συνεργείᾳ ἡ τελείωσις ὑπάρχει. περὶ τοῦ τρίς παρεκάλεσα ὁ μὲν τις ἔρει δηλοῦσθαι τὸ πολλάκις· ἀπὸ γὰρ τοῦ τρίς τὸ πλῆθος· τὰ γὰρ τρία πολλά. 43

2 Κορ 12,19-13,1 Μὴ δόξητε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα· οὐ γὰρ ἀνθρώποις προηγουμένως ἀρέσκειν προτεθείμεθα ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ. προνοοῦμεν γοῦν καλὰ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ δευτέρως ἐπίπροσθεν ἀνθρώπων, ἵνα ὦμεν τῷ θεῷ πεφανερωμένοι πείθοντες ἀνθρώπους ὀρθῶς βίῳ καὶ λόγῳ καταλλήλῳ· ἐν γὰρ Χριστῷ φθεγγόμενοι ἐπίπροσθεν θεοῦ, ὡς ὀρῶντες αὐτοῦ τὸν λογισμόν, πάντα πράττομεν καὶ λέγομεν. θαρρῶ οὖν ὅτι γνησίως ἀναγνόντες καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολήν, καταλαλιῶν ἀφέξεσθε, τὸ ψιθυρίζειν παραιτησάμενοι ὡς δουλοπρεπές· δούλων γὰρ ἀπαρρησιάστων καὶ γογγυστῶν τὸ τόλμημα. ἀλλὰ καὶ τὰς φιλονεικίας καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν γινομένας ἔριδάς τε καὶ ἐριθείας ἀποστράφητε· οὕτω γὰρ ἀκολουθήσει τὸ εὐρίσκεσθαι ὑμῖν οἷον ποθεῖτε. μετεωρίζεται γὰρ καὶ ἄγαν γαυριᾶ διδάσκαλος εὐπορῶν ἀκροατῶν ἐν οἷς σοφίαν εἰπεῖν δύναται, ὡς αὖ συστέλλεται ταπεινούμενος, ὅταν οἱ προσιόντες ἐπιπλήξων καὶ ἐλέγχων δέωνται ἐφ' οἷς πράττουσι κακῶς. εἰ γὰρ πορνείαν καὶ ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν ἐπομένην ἀσέλγειαν πράττοντες οὐ μετανοοῦσιν, τεθνήκασιν τὸν ψυχῆς θάνατον, ὡς τὸν κηδεμονικὴν διάθεσιν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντα πενθεῖν αὐτοὺς μᾶλλον ἢ οἱ τὰ κενοτάφια οἰκοδομοῦντες τοῖς ἀποφοιτήσασιν φιλοσοφίας· φιλεῖ γὰρ αἴσθησις ἐγγίνεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ὅταν ἕτεροι ὑπὲρ αὐτῶν πενθῶσιν ὀλοφυρόμενοι. δύναται καὶ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τοὺς πενθοῦντας μακαρίζειν ὁ σωτὴρ, ἐπεὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ πενθεῖν κάκωσιν θεόθεν παρακληθήσονται. διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν μὴ πάλιν ἐλθῶν ταπεινωθῶ, δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐν προτέρᾳ πρὸς αὐτοὺς ἀφίξει τοῦτο πέπονθεν

ἰκανῶς πρὸς μετάνοιαν προτρεψάμενος, ἀναγκαίως οὖν ἐπήγαγεν· ἰδοὺ τοῦτο τρίτον ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, ἵνα τὴν τρίτην ἐπιδημίαν ἀντὶ τριῶν μαρτύρων ἔχοντες βεβαιοῦσθε. εἰ γὰρ ἐπὶ στόματος μαρτύρων δύο ἢ τριῶν πᾶν ῥῆμα κατὰ κρίσιν ἐκφερόμενον ἴσταται, τοῦτ' ἔστι πληροῦταί τε καὶ βεβαιοῦται, οὕτως ἐχρῆν διὰ τῶν δύο ἐπιδημιῶν ὧν πεποίηκα βεβαίους ὑμᾶς ὑπάρχειν. ἐπειδὴ δὲ ἀκμὴν χρήζετε τοῦ βεβαιωθῆναι, καὶ τρίτον ἔκρινα ἀπαντῆσαι ὑμῖν. 2Κορ 13,10 Εἶχον ἐξουσίαν ἐπὶ τῷ οἰκοδομεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς πόλιν καὶ ναὸν θεοῦ· ταύτην δὲ τὴν ἐξουσίαν καρποφορεῖν θέλω, δι' ὧν γράφω διδάσκων ὅτι οὐ πρὸς καθαίρεσιν τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τοῦ οἰκοδομεῖν ἔχω. 44 2 Κορ 13,11 Μετὰ πᾶσαν προτροπὴν συμβουλεύει, ὁμοφροσύνην ἀναλαμβάνοντας αὐτοὺς σπεύδειν ἐπὶ τέλος ἀγαθόν, ἀπαρτιζομένους ἀναλήψει γνησίας ἀρετῆς τε καὶ πίστεως· οὕτω γὰρ στηριγμὸν ἔξουσι τὸ αὐτὸ φρονούντες, εἰρήνην ἄγοντες ἐπὶ τῷ τὴν τοῦ θεοῦ ἀγάπην χώραν λαβοῦσαν παρ' αὐτοῖς γίνεσθαι. ταύτης γὰρ ἡ παρουσία τὸ ἀμετακίνητον αὐτοῖς περιποιήσει, ὡς ἕκαστον μιμούμενον τὸν διδάσκαλον εἶπεῖν· τίς ἡμᾶς χωρήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; καὶ τὰ ἐξῆς. 2 Κορ 13,12-13 Δυνάμει τοῦτο λέγει· οὕτως ἐπίστανται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες ὡς καὶ ἀσπάζεσθαι ὑμᾶς, ὅθεν γνῶριμοι τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν τυγχάνοντες πράττετε καὶ φρονεῖτε ἃ ἐκεῖνοι ἀποδέχονται. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν· ἀμήν. ἔσται, φησί, τοῖς οὕτως εὐλογημένοις ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἥτοι σώζουσα αὐτοῖς ἄνευ ἔργων ἢ κεχαριτωμένους ποιοῦσα. ἔσται δὲ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μετ' αὐτῶν καθ' ἣν ἀγαπᾷ αὐτοὺς ἢ αὐτοὶ αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ψυχῆς, καὶ πρόσεστι ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος κοινωνία πνευματικούς καὶ ἁγίους ποιοῦσα τοὺς μετέχοντας αὐτῆς. ἡμεῖς δὲ ἅπαντα ποιοῦμεν καὶ λέγομεν, ὡς φησιν ὁ μακάριος Ἰωάννης, ὥστε καὶ τῆς ἀγάπης ἄξιοι φανῆναι τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιτυχεῖν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.